

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Finanšu katedra

**NODOKĻU SISTĒMAS IETEKME UZ OPTIKAS
BIZNESU LATVIJĀ**

Influence of the tax system on the optics business in Latvia

BAKALAURA DARBS

Ekonomikas bakalaura studiju programma

Autors: Dagnija Lemeševska

Studenta apliecības nr.: dl12041

Darba vadītājs: Dr.oec., profesore Lūcija Kavale

RĪGA 2015

Anotācija

Bakalaura darba tēma ir „Nodokļu sistēmas ietekme uz optikas biznesu Latvijā”. Darba mērķis ir, balstoties uz speciālās finanšu literatūras apkopošanu un nodokļu prakses faktisko datu izpēti izvērtēt optikas biznesa maksājamos nodokļus un izstrādāt priekšlikumus nodokļu sloga samazināšanai.

Pirmā daļa balstās uz teorētisko avotu izpēti par nodokļu sistēmu Latvijā. Tiek apskatīta nodokļu fiskālā loma Latvijas ekonomikā, kā arī regulējošā loma uzņēmējdarbībā.

Otrajā daļā tiek pētīts optikas biznes Latvijā un kādi nodokļi un nodevas attiecas uz uzņēmumiem, kuri strādā optikas nozarē.

Trešā daļa ietver Latvijas lielākā optikas uzņēmuma darbības raksturojumu un dažādu nodokļu ietekmi uz finanšu rādītājiem.

Atslēgvārdi: nodokļi, nodokļu sistēma, uzņēmējdarbība, optikas biznes.

Annotation

The thesis is „Influence of the tax system on the optics business in Latvia”. The aim of this project is to access the allocated taxes in the optical business according to the gathering of special financial literature and research of the data actual tax practice and devise a proposal for reducing tax burden.

The first part is based on research of theoretical sources about the tax system in Latvia. Both fiscal role of taxes in the economy of Latvia, and regulatory role in business.

The second part researches the optical business in Latvia and what kind of taxes and tolls apply to it.

Third part includes the description of the operations of Latvia’s largest optical business and the effect of various taxes on financial indicators.

Key words: taxes, tax system, business, optical business.

Saturs

Anotācija.....	2
Annotation	3
Saturs	4
Ievads.....	5
1. NODOKĻU IETEKME UZ EKONOMIKU	7
1.1. Nodokļu fiskālā loma ekonomikā	7
1.2. Nodokļu regulējošā loma uzņēmējdarbības vidē.....	15
2. OPTIKAS BIZNESA IZPĒTE	21
2.1. Optikas bizness Latvijā.....	21
2.2. Nodokļi un nodevas optikas biznesam.....	34
3. NODOKĻU IETEKME UZŅĒMUMĀ „SIA OPTOMETRIJAS CENTRS”.....	45
3.1. Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” darbība.....	45
3.2. Nodarbinātības nodokļu izpēte	50
3.3. Pievienotās vērtības nodoklis.....	54
3.4. Uzņēmumu ienākumu nodoklis	57
Secinājumi	60
Priekšlikumi.....	64
Izmantotā literatūra un avoti.....	65
Pielikumi.....	68

Ievads

Nodokļiem mūsdienās ir ļoti svarīga loma valsts attīstībā. Nodokļi ir svira, ar kuras palīdzību valdība sasniedz savus mērķus. Caur nodokļiem valsts spēj tiešā veidā komunicēt ar iedzīvotājiem. Valstij ir jāspēj izveidot tāda nodokļu sistēma, lai tautsaimniecība attīstītos un uzlabotos labklājība. Nepārtraukti tiek diskutēts par to, kādai īsti ir jābūt nodokļu sistēmai, lai tā dotu pozitīvu iznākumu. Nodokļu sistēma pastāvīgi mainās, tiek noteiktas dažādas izmaiņas nodokļu politikā, kas skar visus indivīdus un uzņēmumus. Ar nodokļiem sastopas ikviens cilvēks un uzņēmums. Nodokļu sistēmas un to elementu izmaiņas Latvija piedzīvoja iestājoties krīzei, jo bija nepieciešami papildus līdzekļi, līdz ar to tika veikti dažādi pasākumi, lai uzlabotu situāciju valstī. Nodokļi ir ne tikai valsts budžeta galvenais ienākumu avots, bet tie arī atstāj lielu iespaidu arī uz uzņēmējdarbību. Aktuāls jautājums ir par to, cik lielam jābūt nodokļu slogam, lai atvieglotu uzņēmējdarbību un to veicinātu.

Nodokļi ir instruments, ar kura palīdzību valdība regulē ekonomiku. Valsts nodokļu sistēmā ir daudz neskaidru jautājumu. Nodokļi ieņem svarīgu vietu valsts budžetā, jo tie veido lielāko ieņēmumu daļu. Jau vairākus gadus tiek runāts par efektīvu valsts budžeta sadalījumu. Nav vienādu uzskatu par to, kādai ir jābūt Latvijas nodokļu sistēmai. Krīzes ietekmē bija nepieciešams palielināt budžeta ieņēmumus, līdz ar to tika palielināti nodokļu maksājumi un samazinātas valsts budžeta izmaksas, kas radīja neapmierinātību valsts sabiedrībā. Arī mūsdienās mēs sastopamies ar situāciju, ka valsts budžets netiek izpildīts, jo izdevumi ir lielāki par ieņēmumiem, tāpēc tiek diskutēts par valsts budžeta konsolidāciju.

Uzņēmēji Latvijā saskaras ar lielo nodokļu slogu, tāpēc valdībai būtu jādomā, kā uzlabot situāciju. Latvijai ir svarīgi attīstīt uzņēmējdarbību, atvieglojot nodokļu slogu uzņēmējiem. Pēdējos gados valdība ir ņēmusi vērā šo faktu un pakāpeniski samazina nodarbinātības nodokļu slogu.

Bakalaura darba pētījuma temata izvēli noteica fakts, ka nodokļu sistēmas ietekme uz optikas biznesu Latvijā ir maz pētīts temats. Tēmas aktualitāti nosaka fakts, ka jebkādas izmaiņas nodokļu sistēmā tiešā veidā ietekmē uzņēmējdarbību, līdz ar to arī optikas biznesu.

Darba mērķis ir, balstoties uz speciālās finanšu literatūras apkopošanu un nodokļu prakses faktisko datu izpēti, izvērtēt optikas biznesa maksājamās nodokļus un izstrādāt priekšlikumus nodokļu sloga samazināšanai.

Lai sasniegtu bakalaura darba mērķi, tiek izvirzīti sekojoši uzdevumi:

1. Apskatīt nodokļu sistēmas ietekmi uz valsts budžetu un uzņēmējdarbību;
2. Raksturot optikas biznesu Latvijā;
3. Noteikt, kādi nodokļi attiecas uz optikas biznesu;
4. Izvērtēt konkrēta optikas uzņēmuma nodokļu ņemšanas praksi;
5. Balstoties uz analīzes rezultātiem, sniegt priekšlikumus nodokļu sistēmas pilnveidošanai.

Darba struktūra sastāv no trīs daļām, kas, savukārt, iedalās apakšnodaļās. Pirmā daļa sastāv no teorētisko aspektu izanalizēšanas, tajā tiek atspoguļotas nodokļu ietekme uz ekonomiku un uzņēmējdarbību caur nodokļu funkcijām. Otrajā daļā tiek pētīts Latvijas optikas bizness, lielākie uzņēmumi Latvijā, kā arī optikas biznesu ietekmējošie nodokļi. Trešā daļa ietver konkrēta uzņēmuma raksturojumu un dažādu nodokļu ietekmi uz finanšu rādītājiem. Darba noslēgumā ir apkopoti un sniegti priekšlikumi par nodokļu sistēmas uzlabošanu, kas veicinātu uzņēmējdarbības attīstību.

Lai tiktu izpildīti darba uzdevumi, darbā tiks izmantotas tādas pētīšanas metodes, monogrāfiskā jeb aprakstošā metode, salīdzinošā jeb komparatīvā metode, datu vākšanas metode, statistiskā datu apstrāde. Izmantojot monogrāfisko metodi, darba autore, apkopojot informāciju un pamatojoties uz dažādiem literatūras avotiem, veiks nodokļu sistēmas izpēti Latvijā. Salīdzinošā metode tiks izmantota datu salīdzināšanai dažādos laika periodos. Darbā tiks apkopoti dažādi statistiskie dati, tiks izmantota datu grupēšana, kā arī tiks veidotas dinamiskās rindas. Balstoties uz šīm pētīšanas metodēm, tiks izpildīts darba mērķis.

Pētījuma periods ir no 2009.gada līdz 2013.gadam. Šāds laika posms tika izvēlēts, lai varētu redzēt krīzes radītās sekas uz dažādiem rādītājiem, kā arī lai redzētu, kā rādītāji mainās ekonomikā uzlabojoties. Pētījumā izmantotie tabulu laika periodi tika veidoti balstoties uz datu pieejamību datubāzēs.

Bakalaura darba izstrāde balstās uz zinātniskajiem pētījumiem, Latvijas Republikas likumiem, normatīvajiem aktiem, vispārējo un speciālo literatūru, valsts statistikas datiem, uzņēmumu npublicētajiem materiāliem un interneta resursiem.

1. NODOKĻU IETEKME UZ EKONOMIKU

1.1. Nodokļu fiskālā loma ekonomikā

Kā zināms, nodokļi plašākā nozīmē ir obligātie, bez atlīdzības maksājumi, kuriem nav soda vai kompensācijas rakstura. Nodokļi – ar likumu noteikts obligāts maksājums valsts budžetā vai pašvaldību budžetos (pamatbudžetā vai specializētajos budžetos), kas nav maksājums par noteiktas preces iegādi vai pakalpojuma saņemšanu un nav soda nauda, pamatparāda palielinājuma nauda vai nokavējuma nauda, kā arī nav maksājums par valsts kapitāla vai tā daļas izmantošanu. [16, 253]

Nodokļi pastāv, lai pildītu konkrētas funkcijas. Nodokļi ir līdzeklis, ar kuru palīdzību var gan stimulēt, gan ierobežot dažādus darbības veidus. Tie kalpo kā līdzeklis, lai aizsargātu noteiktas nozares, ierobežo iedzīvotāju prettiesisku rīcību, kā arī rīcību, kura tiek uzskatīta par kaitīgu, regulē un pārdala ienākumus, lai nodrošinātu taisnīguma principu valstī. [13, 24]

Pirmā un galvenā nodokļu funkcija ir fiskālā funkcija, kas nodrošina ieņēmumus budžetā, taču nodokļu politika ir tikai daļa no kopējās valsts fiskālās politikas, tā aptver visus valsts ieņēmumu avotus, kā arī regulē ieņēmumu sadalījumu starp valsts un pašvaldību budžetiem, iezīmē nodokļu ieņēmumus īpašiem mērķiem un nosaka valsts ieņēmumu izlietošanas virzienus, lai budžeta resursi atbilstoši prioritātēm tiktu izlietoti pēc iespējas efektīvāk. [6] No fiskālā viedokļa nodokļi ir un arī pārredzamā nākotnē būs galvenais sabiedrisko labumu un sabiedrisko vajadzību finansēšanas avots.

Pastāvot tirgus ekonomikai, valsts arvien mazāk spēj iejaukties ekonomiskajos procesos, tāpēc svarīga loma ir valsts budžetam, kas kļūst par valsts ekonomikas regulējošo instrumentu. Daļu no iekšzemes kopprodukta sastāda nodokļu maksājumi, kas kalpo kā sabiedrības vajadzību apmierināšanas līdzekļi. Valsts pārvaldībā nonāk finanšu resursi, lai varētu pildīt svarīgus uzdevumus, kas saistīti ar ekonomikas kontroli un sociāliem procesiem. Nodokļu sistēma spēj ietekmēt uzņēmējdarbību un tās attīstību. [13, 24]

Viens no svarīgākajiem ekonomikas elementiem ir valsts budžets, kurš tiek apstiprināts kā valsts ieņēmumu un izdevumu kopums un stājas spēkā pēc valsts augstākās likumdošanas pārstāvju apstiprinājuma. Valsts budžetā parādās ieņēmumi, kuru galvenais avots ir nodokļi un valsts izdevumi. Budžets ir līdzeklis valsts politikas realizācijai ar finansiālām metodēm. Budžets ir valdības finansiālās darbības un vadības pamatā. [18, 6]

Budžeta mērķis ir noteikt, cik lieli līdzekļi ir nepieciešami valdībai, pašvaldībām un citām institūcijām, lai tās varētu pildīt savas funkcijas. Jāņem vērā ir fakts, ka ieņēmumiem ir jāsedz izdevumi, veidojot ekonomisko līdzsvaru.

Budžets iedalās valsts budžetā un pašvaldību budžetā. Valsts budžetā visi maksājumi ir saistīti ar valsts līdzekļiem, un tos izmanto valsts vajadzībām. Pašvaldību budžets sastāv no pašvaldību ieņēmumiem un aizņēmumiem.

Valsts un pašvaldību budžeti iedalās pamatbudžetā un speciālā budžetā. Pamatbudžets sastāv no valsts un pašvaldību ieņēmumiem, tie paredzēti ir izdevumu segšanai, izņemot ieņēmumus, kuri ir paredzēti īpašiem mērķiem. Speciālais budžets ietver īpašiem mērķiem domātos ieņēmumus, kā arī ziedojumus un dāvinājumus. [15, 5]

Apskatot Latvijas nodokļu struktūru, nodokļus var iedalīt divās grupās – tiešajos un netiešajos nodokļos. Tiešie nodokļi ir nodokļi, kuru apliekamais objekts ir saistāms ar pašu nodokļu maksātāju. Netiešie nodokļi ir tādi, kur apliekamais objekts ir preces vai pakalpojumi. Abi nodokļu veidi atšķiras ar iekasēšanas īpatnībām, netiešos nodokļus maksā patērētājs par galaproduktiem un tie neietekmē uzņēmumu savstarpējo konkurenci. [18, 20]

Pie tiešajiem nodokļiem pieder: uzņēmumu ienākumu nodoklis, iedzīvotāju ienākumu nodoklis, sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, mikrouzņēmumu nodoklis un nekustamā īpašuma nodoklis. Netiešie nodokļi ir: pievienotās vērtības nodoklis, akcīzes un muitas nodoklis. [15, 22]

Lai spētu novērtēt Latvijas budžeta efektivitāti un samērību, ir jānovērtē ekonomikas stāvoklis pēdējo gadu laikā. 2004.gadā Latvija iestājās Eiropas Savienībā un pāris gadus pēc iestāšanās bija vērojama ekonomikas augšupeja, bet tā neturpinājās ilgi. Kā jau ir zināms, Latviju 2008.gadā skāra krīze, tā ietekmēja ikvienu Latvijas iedzīvotāju un uzņēmumu. Krīzes sekas skāra visas Latvijas nozares un jomas, tiešā vai netiešā veidā to izjuta ikviens.

No 2004.gada līdz 2007.gadam, Latvijas ekonomiskā attīstība ir notikusi strauji. Šajos gados ar valsts budžeta izpildi nebija nekādu problēmu, lai gan tas tika plānots ar deficītu, lieli budžeta plāni vienmēr tika izpildīti un pat pārpildīti, straujās ekonomikas izaugsmes dēļ. Straujā attīstība nebija ilglaicīga, jo 2007.gadā visi rādītāji liecināja, ka ekonomika tuvojas pārkaršanai. Straujā ekonomikas attīstība balstījās uz lētu ārzemju kapitālu, kas masveidā ieplūda Latvijā, bet tas netika ieguldīts tik daudz tautsaimniecības attīstībā, cik tas bija izlietots vienkāršam patēriņam, tika iegādāti nekustamie īpašumi, mašīnas un importa preces. Labos finanšu rezultātus

noteica arī salīdzinoši lētais darbaspēks. Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā, darba spēka izmaksas veidoja 20% no Eiropas Savienības vidējām darbaspēka izmaksām.

2008.gada sākumā daudzi ekonomikas eksperti izteica brīdinājumus par krīzes tuvošanos, bet valdība neveica nekādus pasākumus, lai krīzi mazinātu vai apstādinātu. Dziļo krīzi Latvijā pastiprināja 2008.gada 15.septembrī ASV bankrotējušī kompānija „Lehman Brothers”, no tā brīža Latvijai vairs nebija pieejami ārvalstu finanšu avoti. 2008.gada beigās tiek īstenoti dažādi pasākumi, lai mazinātu krīzes ietekmi. Tika samazināti visi valsts budžeta izdevumi, izņemot tos izdevumus, kas ir saistīti ar pensijām un sociālajiem pabalstiem trūcīgajiem iedzīvotājiem. 2009.gadā tika veikti budžeta konsolidācijas pasākumi, tika samazināti sabiedriskajā sektorā nodarbināto skaits, iedzīvotāju algas, publiskā iepirkuma apjoms, tika pacelta PVN likme uz 21%, kā arī akcīzes nodokļa palielināšana. Valdība 2009.gada budžetam par savu galveno mērķi izvirzīja budžeta izdevumu samazināšanu, lai valsts būtu maksāspējīga, sekundārais mērķis bija fundamentālo struktūru reformu veikšana. Tika nomainīta valdība, jo iedzīvotāji vairs neuzticējās esošai valdībai. Jaunā valdība piedāvāja izdevumus samazināt vēl lielākā apmērā, rezultātā tika samazināts ministriju centrālais aparāts, valsts aģentūru skaits, pensiju un ģimeņu pabalsts, strādājošo pensionāru pensija, neapliekamais minimums un pacelts akcīzes nodoklis.

2010.gadā valdība saprata, ka nav iespējams vēl lielākā mērā samazināt budžeta izdevumus, tāpēc budžetu veidoja, saglabājot minimālu finansējumu izglītībai, veselības aprūpei, sociālajai aizsardzībai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai un valsts aizsardzībai. Valsts budžeta konsolidācija balstījās uz nodokļu palielināšanas rēķina. Tika palielināts iedzīvotāju ienākuma nodoklis no 23% uz 26%, tika ieviests nekustamā īpašuma nodoklis dzīvojamām ēkām un birojiem, tika palielināti nodokļi automašīnu īpašniekiem. 2010.gadā tika ieviests arī kapitāla pieauguma nodoklis un nodoklis par ienākumiem no kapitāla. Valsts budžetā ieņēmumi no iedzīvotāja ienākuma nodokļa palielinājās par 6,65%, palielinoties iedzīvotāju ienākuma likmei 2010.gadā uz 26%.

2011.gadā valdība noteica 4,2% lielu budžeta deficītu, lai to sasniegtu bija nepieciešama budžeta konsolidācija, tā tika veidota uz nodokļu palielināšanas rēķina. Tika paaugstināta PVN likme uz 22%, un samazinātā PVN likme uz 12%, nekustamā īpašuma likme dzīvojamām ēkām un dzīvokļiem tika palielināta divas reizes. Valsts konsolidētā budžeta ieņēmumi no PVN likmju paaugstināšanas palielinājās par 16,17% salīdzinot ar 2010.gadu. Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas darba ņēmējam tika palielinātas uz 11%, kā arī tika palielināta minimālā alga uz 200 Ls/mēn., domājot, ka tas palielinās nodokļu ieņēmumus no ēnu ekonomikas. [26] Palielinot valsts

sociālās obligātās apdrošināšanas iemaksas par 3 procentpunktiem, ieņēmumi no šīm iemaksām valsts budžetā palielinājās par 11,38%.

Valsts budžeta struktūra (1.1.tab.) veidojas no nodokļu ieņēmumiem un citiem ieņēmumiem. Nodokļu ieņēmumi iedalās netiešajos nodokļos, ienākuma nodokļos un īpašuma nodokļos, sociālās apdrošināšanas iemaksās un pārējos nodokļos.

1.1. tabula

Valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi 2008. – 2014.g. (% no IKP) [34]

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi	33,4	35,6	36,1	35,7	37,1	36,1	35,5
I Nodokļu ieņēmumi	27,6	26,5	26,7	27,2	27,7	27,7	27,7
<i>1. Netiešie ieņēmumi</i>	9,8	9,9	10,2	10,2	10,5	10,4	10,8
-pievienotās vērtības nodoklis	6,5	6	6,5	6,7	7,2	7,2	7,5
-akcīzes nodoklis	3,2	3,8	3,6	3,4	3,2	3,1	3,1
-muitas nodoklis	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
<i>2. Ienākuma nodokļi un īpašuma nodokļi</i>	9,3	7,5	7,8	7,7	8	8	8
-uzņēmuma ienākuma nodoklis	2,9	1,5	0,9	1,4	1,6	1,6	1,5
-iedzīvotāju ienākuma nodoklis	6	5,5	6,2	5,6	5,6	5,7	5,8
-nekustamā īpašuma nodoklis	0,4	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7	0,8
<i>3. Sociālās apdrošināšanas iemaksas</i>	8,2	8,8	8,6	8,6	8,5	8,5	8,2
<i>4. Pārējie nodokļi</i>	0,3	0,2	0,2	0,6	0,6	0,7	0,8
II Citi ieņēmumi	5,8	9,1	9,3	8,5	9,4	8,4	7,7

Latvijā nodokļu ieņēmumi 2014.gadā sastādīja 78,21% no kopējiem valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumiem. Nodokļiem ir liela nozīme tautsaimniecības veidošanā, tāpēc ir nepieciešams veidot saprotamu un saprātīgu nodokļu sistēmu. Nodokļu sistēmai ir jāveicina uzņēmējdarbības attīstību, kas sekmētu ārvalstu investīciju ieplūdi Latvijā.

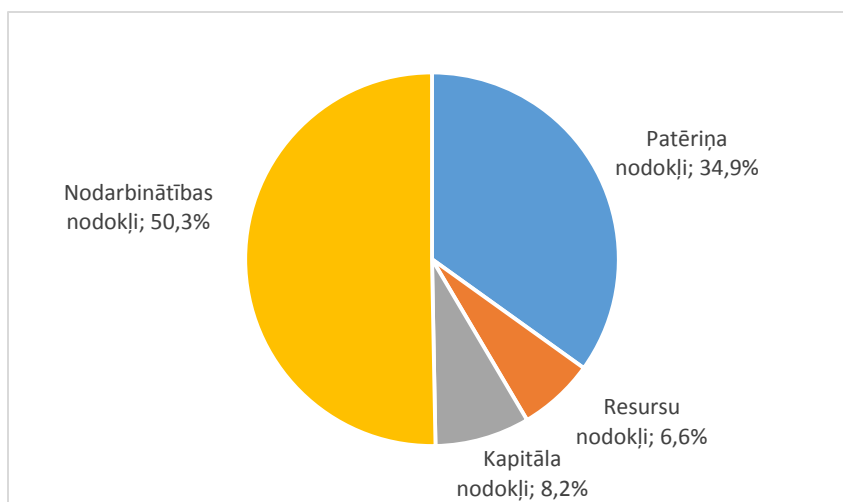
Vislielākie ieņēmumi valsts budžetā ir no tiešajiem nodokļiem, kopā tie sastādīja 16,2% no IKP 2014.gadā. Lielu daļu ienākumu valsts budžetā sastāda valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, 2014.gadā tie bija 8,2% no IKP. Analizējot katru nodokli atsevišķi lielākie ieņēmumi ir tieši no valsts sociālajām obligātajām iemaksām. 2014.gadā ieņēmumu no valsts sociālajām obligātajām iemaksām procentuālā attiecība no IKP samazinās, jo tiek samazināta kopējā procentu likme par 1 procentpunktu. Lai gan valsts sociālās apdrošināšanas obligātā iemaksu

kopējā likme tiek 2014.gadā samazināta par vienu procentpunktu, tomēr ieņēmumi no tām palielinās par 2,47%.

Lai gan iedzīvotāju ienākuma nodoklis 2013.gadā tika samazināts līdz 24%, tomēr procentuālais lielums no IKP no šī nodokļa ir palielinājies un 2013.gadā ir 5,8% no IKP. 2014.gadā ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa salīdzinot ar 2013.gadu pieauga par 4,40%. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa pieaugumu nosaka augstais nodarbinātības līmenis, kā arī augoša darba samaksa. Nodarbinātības nodokļu kopējais devums valsts budžetā 2014.gadā bija 14% no IKP. Nodarbinātības nodokļu ieņēmumi 2014.gadā pieauga par 3,2% pret 2013.gadu.

Palielinot 2012.gadā PVN procentu likmi līdz 22%, budžeta ieņēmumi palielinās. 2013.gadā likme tiek samazināta par 1 procentpunktu, bet ieņēmumi no PVN paliek nemainīgi, jo palielinās iekšzemes patēriņš. Ekonomiskajai situācijai uzlabojoties, palielinās patēriņa preču pieprasījums 2014.gadā, līdz ar to aug mazumtirdzniecības apgrozījums. Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi katru gadu palielinās, 2014.gadā tie sastādīja 7,5% no IKP. Lielākais pieaugums 2014.gadā valsts budžetā bija no pievienotās vērtības nodokļa, tas palielinājās par 8,21% salīdzinot ar 2013.gadu (1. pielikums), šo pieaugumu izraisīja dažādas veiktā izmaiņas saistībā ar PVN priekšnodokli, darījumos ar nekustamo īpašumu u.c. Patēriņa nodokļos ietilpst arī akcīzes nodoklis, tas 2014.gadā sastādīja 3,1% no valsts nodokļu ieņēmumiem. Lai gan sociālo apdrošināšanu obligāto iemaksu likme samazinājās, tomēr ieņēmumi no šīm iemaksām ir palielinājušies attiecībā pret 2013.gadu, tas skaidrojams ar vidējās algas palielinājumu.

Latvijas valsts konsolidēta kopbudžeta ieņēmumu sadalījums pa nodokļu grupām 2014.gadā ir atspoguļots 1.1. attēlā.

1.1.att. Valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu sadalījums pa nodokļu grupām (2014.gads, procentos) [24]

Nodarbinātības nodokļu īpatsvars valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumos 2014.gadā sastādīja 50,3%. Trešdaļu jeb 34,9% no nodokļu ieņēmumiem sastādīja patēriņa nodokļi.

Kapitāla nodokļi 2014.gadā sastādīja 8,2% no kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem. Ieņēmumi no uzņēmuma ienākuma nodokļa 2014.gadā ir samazinājušies par 2,11%, tas ir saistāms ar atmaksātās summas pieaugumu. Ieņēmumi no nekustamā īpašuma nodokļa ir palielinājušies 2014.gadā, palielinājums ir skaidrojams ar dažādu pasākumu ieviešanu saistībā ar nekustamo īpašumu, piemēram, nodokļu atbrīvojuma atcelšana kultūras pieminekļiem, mainīta nodokļu maksāšanas kārtība u.c.

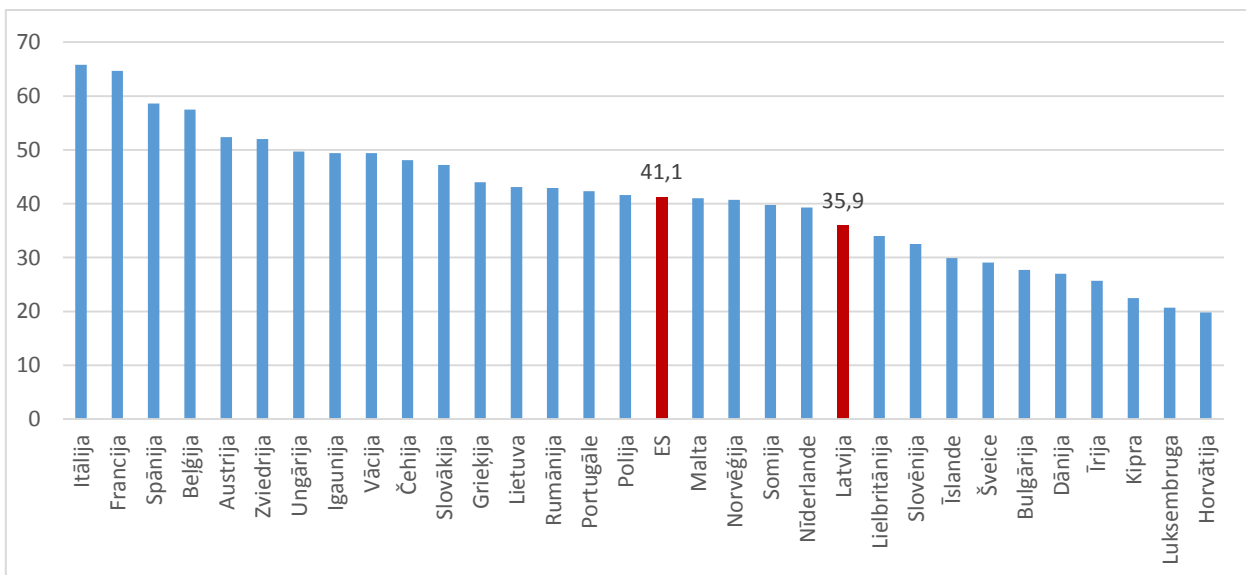
Resursu nodokļi 2014.gadā veidoja 6,6% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem. Ieņēmumi salīdzinot ar 2013.gadu ir pieauguši par 1,5%. Dabas resursu nodokļa ieņēmumi ir palielinājušies, tas skaidrojams ar paaugstinātas likmes piemērošanu dažādām ar dabu saistītām darbībām. [23]

Nodokļu sistēma Latvijā ir orientēta uz darbaspēka nodokļiem, jo tie sastāda lielāko daļu no ieņēmumiem, mazāka ietekme ir patēriņa, kapitāla un resursu nodokļiem.

Nepilnības likumdošanā rada nesabalansētu nodokļu politiku saistībā ar darbinieku atalgojuma aplikšanu. Valsts sociālās obligātās iemaksas darba devējs 2014.gadā maksā 23,09% apmērā no darbinieku atalgojuma, turklāt darba ņēmējam tie ir 10,5% no darba algas. Lielās sociālās iemaksas darba devējiem attiecībā uz darbiniekiem rada problēmas darbinieku piesaistē un pārdalīšanā. Valdība ir izvērtējusi valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas un, no 2014.gada, procentu likme ir samazinājusies no 35,09% uz 34,09%, samazinot darba devēju un darba ņēmēju slogu kopā par 1 procentpunktu. Šādas izmaiņas pozitīvi ietekmē uzņēmējdarbību un samazina nodokļu slogu uz darbaspēka izmaksām.

Nodokļu sistēmu Latvijā regulē dažādas ministrijas. Labklājības ministrija regulē Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, bet par pārējiem nodokļiem atbild Finanšu ministrija. Nodokļu slogs parāda nodokļu sistēmas ietekmi uz sabiedrību. Nodokļu slogs tiek aprēķināts attiecinot iekasētos nodokļus valstī pret iekšzemes kopproduktu faktiskajās cenās un reizīnot ar 100%. Parasti šim rādītājam jāatrodas apmēram 30-37% robežās. [22, 91]

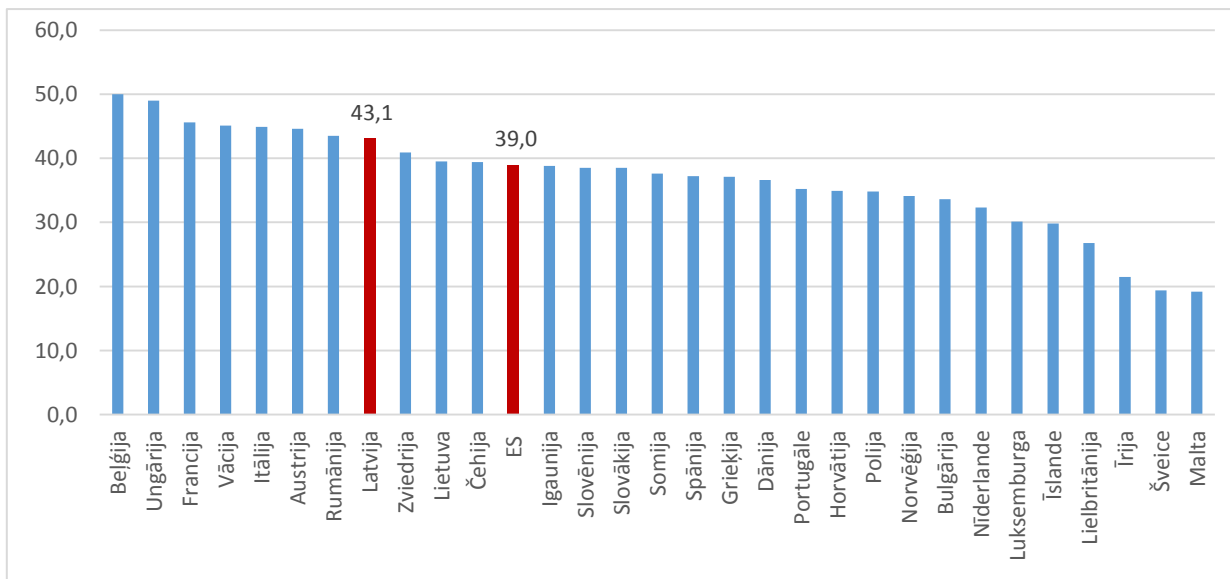
Lai varētu novērtēt nodokļu sloga lielumu Latvijā, ir nepieciešams to salīdzināt ar citām Eiropas Savienības valstīm.

1.2. att. Nodokļu slogs Eiropas Savienības dalībvalstīs 2013.gadā (procentos) [31]

Eiropas Savienības dalībvalstu nodokļu sloga atšķirības 2013.gadā ir redzamas 1.2. attēlā. Vislielākais nodokļu slogs ir Itālijai 2013.gadā tie bija 65,8% no IKP, tāpat liels slogs ir arī Francijai un Spānijai. Mazākais nodokļu slogs ir Kiprai, Luksemburgai un Horvātijai. Viszemākais nodokļu slogs pārskata gadā ir Horvātijai, tas sastāda 19,8% no IKP. Igaunijā un Lietuvā kopējais nodokļu slogs ir lielāks nekā Latvijā, Igaunijai 2013.gadā slogs ir 49,4% no IKP, Lietuvai – 43,1% no IKP. Latvijai 2013.gadā tas bija 35,9% apmērā, bet 2014.gadā tas samazinājās līdz 27,9% no IKP.

Salīdzinot ar Eiropas Savienības vidējo rādītāju 2014.gadā 39,4% no IKP, Latvijai nodokļu slogs ir mazāks. Nodokļu slogu salīdzinot ar pārējām Eiropas Savienības dalībvalstīm ir vērtējams kā zems. Šis rādītājs neraksturo reālo situāciju valstīs, tāpēc nepieciešams novērtēt, kāds nodokļu slogs ir uz darbaspēka izmaksām.

1.3. att. Nodokļu slogs uz darbaspēka izmaksām ES dalībvalstīs 2013.gadā (procentos) [7]

Nodokļu sloga uz darbaspēka izmaksām 2013.gadā atšķirības starp dažādām Eiropas Savienības dalībvalstīm ir redzamas 1.3. attēlā. Vislielākais nodokļu slogs uz darbaspēka izmaksām ir Beļģijai, Ungārijai un Francijai, tas sastāda nedaudz mazāk kā 50% uz darbaspēka izmaksām, mazākais slogs ir tādām valstīm kā Īrija, Šveice un Malta, tas sastāda aptuveni 20% uz darbaspēka izmaksām. Latvijai starp Baltijas valstīm ir visaugstākais nodokļu slogs uz darbaspēka izmaksām un astotais augstākais Eiropas Savienībā. Lietuvā un Igaunijā nodokļu slogs ir attiecīgi 39,5% un 38,8%, Igaunijas nodokļu slogs ir mazliet mazāks nekā Eiropas Savienības vidējais rādītājs (39,0%).

Salīdzinot ar 2012.gadu Latvijas nodokļu slogs uz darbaspēka izmaksām ir samazinājies, bet joprojām ir lielāks nekā kaimiņvalstīs. Nodokļu sloga samazinājums ir panākts samazinot iedzīvotāju ienākumu likmi no 25% uz 24%.

Lai gan pēc kopējā nodokļu sloga Latvija ierindojas pie valstīm ar zemākiem nodokļiem, bet reālā situācija ir tāda, ka pēc nodokļu sloga uz darbaspēka izmaksām Latvija ir pie attīstītākajām valstīm. Šis rādītājs atspoguļo patieso situāciju valstī, ka valsts nodokļu sistēma nav nemaz tik labvēlīga uzņēmējdarbībai salīdzinot ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm.

1.2. Nodokļu regulējošā loma uzņēmējdarbības vidē

Nodokļiem nepastāv tikai fiskālā funkcija, tie ietekmē arī dažādas tautsaimniecības nozares, kā arī katru individu. Nodokļu sistēmai ir vēl viena svarīga funkcija – ekonomiskā jeb regulējošā funkcija. Tā dod iespēju analizēt faktisko nodokļu ieņēmumu apjomu un salīdzināt to ar citiem makroekonomiskajiem faktoriem un plānotiem rezultātiem un to rādītājiem. Izmantojot šo funkciju, tiek vērtēta sistēmas efektivitāte, nodrošināta finanšu resursu kustības kontrole un pieņemti lēmumi par nepieciešamajām izmaiņām nodokļu politikā. [22, 85]

Valsts rīcībā ir vairāki instrumenti, ar kuru palīdzību, tiek regulēti dažādi ekonomiskie procesi. Viens no svarīgākajiem ir nodokļi, tos regulējot valsts var ietekmēt inflāciju, bezdarbu makroekonomiskos rādītājus un citus procesus. Nodokļu politika var gan pozitīvi ietekmēt uzņēmējdarbību, gan bremzēt tās attīstību. Valsts īstenotajai nodokļu politikai ir jābūt taisnīgai un saprotamai ikvienam. Valstī jābūt tādai nodokļu sistēmai, lai nodokļus maksāt būtu izdevīgāk nekā tos nemaksāt, tādējādi samazinot ēnu ekonomikas esamību. Soda esamība un dažādi aizliegumi nevar radīt tik lielu efektu, kā ekonomiskais izdevīgums nodokļu maksātājam. Soda sankcijas rada papildus izdevumus nodokļu maksātājam, kas kavē tā attīstību, tāpēc nodokļu sistēmai ir jābūt tādai, lai tā neradītu vajadzību pēc sodiem. [21, 101]

Nodokļu sistēma sastāv no vairākiem elementiem: nodokļu maksātājiem jeb subjektiem, nodokļu objekta vai bāzes, nodokļu likmes, nodokļu atvieglojumiem – tie tad arī ir galvenie regulējošie instrumenti. Izmantojot šos elementus, valdība mēģina panākt konkrētu rezultātu.

Nodokļu subjekts ir Latvijas Republikas vai ārvalstu fiziskā vai juridiskā persona un uz līguma vai norunas pamata izveidotas šādas personu grupas. Nodokļu maksātāji iedalās: iekšzemes nodokļu maksātājos jeb rezidentos un ārvalstu nodokļu maksātājos jeb nerezidentos. [15, 22]

Nodokļa objekts jeb nodokļu bāze ir tas elements, kuram tiek piemēroti nodokļi, tāpēc ikviens nodokļu maksātājs ir ieinteresēts, lai bāze būtu mazāka. Bāze nosaka no kā un par ko tiks piemērots konkrētais nodoklis. Atkarībā no līdzīgām īpašībām, nodokļu objektus var iedalīt trīs grupās: ienākumi, īpašums, izdevumi jeb patēriņš. [9, 15] Nodokļa bāze tiek ņemta par pamatu saistību noteikšanai un aprēķināšanai. [12, 14] Praksē, kā zināms, ir sastopami gadījumi, kad bāze tiek samazināta nelikumīgi – slēpjot ienākumus, vai atskaitot no tās izmaksas, kuras ir apliekamas ar nodokli. Tātad, var secināt, ka uzņēmēji ir ieinteresēti nodokļu likumu grozījumos, kuri paredz apliekamās bāzes samazinājumu, jo rezultātā maksājamais nodoklis ir mazāks.

Arī nodokļu likmes ietekmē uzņēmēju attieksmi pret nodokļu nomaksu un ir nodokļu plānošanas elements. Jānorāda, ka Latvijā tas izpaužas mazāk, jo nodokļu likmes nav tik elastīgas kā citās valstīs, kur tiek piemērotas progresīvās likmes.

Progresīvās likmes pamatdoma balstās uz taisnīguma principa, jo vairāk ir ieņēmumu, jo lielāka summa ir jāatdod nodokļos. Šāda veida likmi izmanto valstis, lai aizstāvētu maznodrošināto intereses un ievērotu taisnīgumu resursu sadalīšanā. Regresīvās likmes būtība ir palielinoties apliekamajai bāzei, nodokļu likme samazinās. Šādu likmi var izmantot ekonomiskās aktivitātes veicināšanai un investīciju piesaistei.

Latvijā nodokļu sistēma ir balstīta uz horizontālā taisnīguma principa. Latvijā tiek izmantotas proporcionālās jeb nemainīgās nodokļu procentu likmes. Tas nozīmē, ka neatkarīgi no nodokļu maksātāja ienākumiem, procentu likme visiem ir vienāda.

Visās trīs Baltijas valstīs uzņēmēju atbalsts progresīvo likmju ieviešanai ir ļoti mazs. Šāds viedoklis ir pamatojams ar to, ka tādā veidā tiktu palielināts nodokļu slogs vidējiem un salīdzinoši augstiem ienākumiem, bet nesamazinās nodokļu slogu zemo ienākumu guvējiem, to var novērot valstīs ar progresīvo nodokļu sistēmu. Uzņēmumi netiecas atbalstīt arī nodokļu likmju samazināšanu, jo ir sapratuši, ka ne tikai likmes nosaka nodokļu sistēmu, bet tiek ņemti vērā arī citi aspekti. [29]

Svarīgs jautājums valsts attīstībā, ir nodokļu likmju lielumu noteikšana. Nosakot zemas nodokļu likmes valsts budžeta ieņēmumi ir zemi, uzliekot pārāk augstas nodokļu likmes, budžeta ieņēmumi ir lieli, bet tas izraisa vēlēšanos nodokļus nemaksāt un ēnu ekonomikas palielināšanos. Valsts uzdevums ir īstenot tādu nodokļu sadalījumu, lai patērētājiem un uzņēmējiem būtu vēlme palielināt savus ienākumus, palielinoties nodokļu likmēm. Valdībai būtu jānosaka kritiskais punkts, pēc kura palielinoties nodokļu likmei, ieņēmumi no nodokļiem samazinās. [9, 22]

Nodokļu atvieglojumi ir nodokļu daļa, par kuru samazinās maksājamais nodoklis, ja maksātājs ir izpildījis konkrētus nosacījumus vai pieder konkrētai grupai. Nodokļu atvieglojums var būt jebkāda veida novirze no likumos noteiktās nodokļu maksāšanas kārtības, tas var būt nodokļa sloga samazinājums kādai noteiktai iedzīvotāju grupai, vai izdevīgāka nodokļa nomaksa. [18, 21] Nosakot atvieglojumus tiek izkropļota konkurence un tie ne vienmēr sasniedz sākotnējo mērķi, jo labuma guvējs, uz kuru tiek vērsti atvieglojumi, var izrādīties zaudētājs. Tāpēc nosakot dažādus atvieglojumus, ir jāņem vērā kā tie ietekmēs pašu nodokļu maksātāju, ekonomiku, valsts budžetu un kā tiks ietekmēti citi ekonomiskie rādītāji. [10, 19]

No valsts budžeta interešu viedokļa šādi atvieglojumi varētu nepastāvēt, bet no nodokļu maksātāja viedokļa tie ir svarīgi nodokļa elementi, jo tie stimulē uzņēmējdarbību. Nodokļu atvieglojums nevar būt kā nodokļu maksāšanas veicināšanas pasākums, kā arī tie nevar aizstāt sociālās politikas elementus. Kā nodokļa atvieglojums var tikt piešķirtas nodokļu brīvdienas – tas ir nodokļa atbrīvojums uz kādu konkrētu laika periodu, parasti to pielieto ārvalstu investīciju veikšanas gadījumā. [13, 29] Valstīs, kurās pastāv nodokļu brīvdienas, bieži saskaras ar situāciju, ka tās tiek izmantotas, lai likumīgi izvairītos no nodokļu maksājumiem. Nodokļu atvieglojumi ir nepieciešami, jo tie aizstāv atsevišķus sabiedrības slāņus, palīdz uzņēmējdarbības attīstībā, stimulē investīciju pieplūdi, veicina konkrētas ekonomiskās nozares valstīs un veicina eksportu. [9, 24]

Nodokļu iekasēšana periodiskiem nodokļiem ir taksācijas gads, bet vienreizējiem nodokļiem tas ir maksāšanas termiņš, tas ir saskaņojams ar subjekta maksātspēju, nodokļu kārtību un tehniski administratīvajiem nodokļa aspektiem, kas nepieciešams nodokļa saistību noteikšanai un kontrolei. [10, 13]

Nodokļi iespaido uzņēmējdarbības attīstību, jo kāda daļa no iegūtās peļņas ir jāsamaksā nodokļos. Uzņēmumam ir jāizvērtē, vai atlikusī daļa var nodrošināt ilgtspējīgu attīstību, vai uzņēmums būs spējīgs ar šiem līdzekļiem paplašināt savu saimniecisko darbību. Ja uzņēmumam ir pārāk liels nodokļu slogs, tad tā darbība var apsīkt, tam var rasties finansiālas grūtības, kas noved pie nodokļu nemaksāšanas. Veidojot nodokļu sistēmu ir nepieciešams izvērtēt, cik lielas nodokļu likmes var piemērot, lai nerastos situācija, ka palielinot nodokļu likmes lielumu, budžeta ieņēmumi sāk samazināties. [21, 101]

Visi nodokļi lielākā vai mazākā mērā skar uzņēmējdarbības vidi, taču atsevišķi nodokļi to ietekmē dažādos veidos. Nosakot dažādus nodokļus, kuri atstāj iespaidu uz uzņēmējdarbību, valstij ir jārada tādu nodokļu sistēmu, lai veicinātu uzņēmējdarbības attīstību, nevis to bremsētu. Tāpēc ir nepieciešams noskaidrot, kuri nodokļi atstāj lielāku ietekmi uz uzņēmējdarbību un cik liels ir to slogs.

Latvijas uzņēmēji bieži min nepieciešamību nodokļu slogu izlīdzināt ar Baltijas valstīm. Šobrīd nodokļu likmes starp valstīm ir līdzīgas, bet būtiski atšķiras to piemērošana. Aktuāls jautājums ir par darbaspēka izmaksām, jo šobrīd Latvijai ir vislielākās izmaksas uz darbaspēku starp Baltijas valstīm. [29] Vissvarīgākā loma darbaspēka nodokļa sloga samazināšanai, ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamā minimuma celšana. Neapliekamais minimums šobrīd

ir nodokļu politikas instruments, kas spētu Latvijā nodrošināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa progresivitāti un sociālo taisnīgumu. [26]

Liela nozīmē ir nodokļiem, kurus maksā no uzņēmuma nesadalītās peļņas. Latvijā nozīmīgs ir uzņēmuma ienākuma nodoklis, nodokļa likme ir 15% no apliekamā ienākuma. Salīdzinot ar citām valstīm, Latvijā uzņēmuma ienākuma nodoklis ir salīdzinoši zems, tas ir viens no labvēlīgākajiem Eiropas Savienībā. Tas liecina par to, ka valsts rūpējas par uzņēmējdarbību un atbalsta uzņēmējus.

Tādi nodokļi kā pievienotās vērtības, muitas un akcīzes nodoklis, uzņēmējdarbību ietekmē netieši. Šie nodokļi ietekmē preču un pakalpojumu cenu, tādā veidā ietekmējot pieprasījumu. Salīdzinoši maza ietekme uz uzņēmējdarbību ir īpašuma nodokļiem. [19, 130]

Svarīgs jautājums ir par nodokļu administrēšanu. Tā ir nodokļu sistēmas pārvaldes forma. Nodokļu administrēšana ietver dažādas darbības, kuras pilda sekojošas funkcijas – plānošana, organizēšana, motivēšana un kontrole. Nodokļu administrēšanas mērķi ir iekasēt un ieskaitīt budžetā plānotos nodokļu ieņēmumus, regulēt ekonomiskos un sociālos procesus, ievērot nodokļu likumdošanā noteiktās normas. Lai sasniegtu nodokļu administrēšanas mērķus tiek veiktas dažādas darbības, kas izriet no funkciju izpildes. [8, 17]

Mūsdienās lielu uzmanību ir jāpievērš nodokļu plānošanai, tā ir attīstījusies kā zinātnes virziens un mācību priekšmets. Tajā ir apkopota informācija par nodokļiem, to plānošanu un vietu finanšu sistēmā. Nodokļu optimizācija ir process, kura rezultātā nodokļu maksājumu vadības sistēma atrod savu optimālo lielumu, izmantojot nodokļu plānošanas metodes.

Nodokļu optimizācija nozīmē nodokļu maksātāja izvairīšanos no lieliem nodokļu maksājumiem, kurus nosaka valstī pastāvošā sistēma. Sabiedrība ne labprāt maksā nodokļus un vēlētos, lai nodokļu slogs būtu pēc iespējas mazāks, šāds uzskats ir pastāvējis jau kopš nodokļu sistēmas rašanās pirmsākumiem un pastāvēs, kamēr eksistēs valsts. Tas nav atkarīgs no konkrētās valsts, valdības vai pastāvošās iekārtas, bet tā ir likumsakarīga sabiedrības atbildes reakcija pasargāt savu mantu, ienākumus vai kapitālu no mēģinājumiem tos iekasēt nodokļu veidā, lai arī to nosaka likums. [11, 116]

Legāla nodokļu optimizācija ir savlaicīga konkrēta nodokļa elementu ietekmēšana kārtējā vai nākamajos taksācijas periodos, ņemot vērā konkrētā maksātāja darbības. [11, 8]

Lielā mērā optimizācija saistās ar nodokļa elementu ietekmēšanu, tā izpaužas kā dažādu nodokļu objektu pielāgošana likuma vajadzībām, lai varētu piemērot atvieglojumus, izvairīšanās no darījumiem, tā vietā aizstājot vienu darījumu ar vairākiem un citi pasākumi. Lai legāli veiktu

nodokļu optimizāciju, dažādiem nodokļu maksātājiem būs citas pieejas, jo viens risinājums nederēs priekš viesiem. Kā veiksmīgu nodokļu optimizāciju var vērtēt tādu, kuras rezultātā izlietotie līdzekļi un nodokļu maksājumi ir mazāki nekā pirms nodokļu optimizācijas, tā ir vērtējama kā ekonomiski izdevīga plānošana, taču jāņem vērā arī dažādi riski, kas ir saistīti ar kontroles pasākumiem un sodiem.

Lai nodokļu optimizācijas pasākumi būtu izdevušies, nepieciešams ir noskaidrot, cik liela ietekme uz uzņēmējdarbību ir dažādiem nodokļiem, jo to iespaids var atšķirties. Tāpēc, plānojot optimizācijas pasākumus, jāvērtē, kādi nodokļi uzņēmumu ietekmē lielākā mērā un kuru ietekme ir mazāk būtiska. Latvijā lielākais uzņēmumu nodokļu slogs ir nodokļiem, kuri ir saistīti ar darbaspēka izmantošanu, tie atstāj lielāko iespaidu uz izmaksām. Šajā kategorijā ietilpst iedzīvotāju ienākuma nodoklis un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Minēto nodokļu optimizācija ir ierobežota balstoties uz tiesiskajiem regulējumiem. Salīdzinoši zems Latvijā ir kapitāla nodokļu slogs, tāpēc starptautiskā līmenī varētu teikt, ka Latvija ir vairāk importa un peļņas uzkrāšanas valsts.

Pastāv dažādi nodokļu plānošanas veidi, kas ietver tādas klasifikācijas kā nodokļu veidi, subjekta juridiskās formas, darbības jomas un laika faktors. Šajā darbā vairāk tiks skatīta optimizācija pēc optimizējamo nodokļu veidiem.

Iekšējā nodokļu plānošana ir saistīta ar uzņēmuma efektīvu finanšu plūsmu un nodokļu maksājumiem. Plānojot uzņēmuma nodokļu maksājumus tiem ir jābūt sadalītiem divos virzienos. Pirmais virziens ir stratēģiskā plānošana, ņemot vērā lēmumu pieņemšanu, kas ir saistīti ar kopējiem nodokļu maksājumiem, to optimizāciju, nevis ar to maksāšanas samazinājumu, kas var novest pie dažādiem sodiem, veicot neprecīzas korekcijas, kas neatbilst likuma prasībām. Otrs virziens ir lēmumu pieņemšana, kas saistīta ar īstermiņa lēmumiem, analizējot nodokļu sekas, ievērojot nacionālos nodokļu likumus un citas normatīvo aktu prasības. Šis virziens atspoguļo nodokļu kontroles organizāciju uzņēmumā. [11, 116]

Pie nodokļu administrācijas pieskaitās arī nodokļu organizācijas funkcija. Tā ir saistīta ar struktūras izvēli, izvēlēto tehnoloģiju raksturu, vadības procesiem, klientu apmierināšanu, informācijas sistēmu un vēlmi pētīt jaunas lietas. Nodokļu motivācijas funkcija iekļauj gan nodokļu administrētāju motivāciju, gan nodokļu maksātāju motivāciju. Lai nodrošinātu efektīvāku nodokļu administrēšanu, ir jānodrošina efektīvāku personāla resursu izmantošanu. No motivācijas ir atkarīgs darbinieka ieguldījums, tāpēc ir jāparedz līdzekļi darbinieku kvalifikācijas celšanai un nodokļu maksātāju apmācībām. Nodokļu administrēšanā ir svarīga arī kontroles

funkcija, kas attiecas uz nodokļu maksātāja pienākumiem un likumdošanas ievērošanu un nodokļu nemaksātāju saukšana pie atbildības. Pareizi izpildot visas augstāk minētās funkcijas, valsts var panākt efektīvu nodokļu administrēšanu. [8, 18]

Nodokļu regulējošā funkcija izpaužas kā ekonomisko procesu ietekmēšana, tā spēj ietekmēt pieprasījumu, piedāvājumu, aktivitāti un cenu. Kā jau iepriekš tika minēts, ka galvenie nodokļu sistēmas regulējošie elementi ir nodokļu subjekts, objekts, nodokļu likmes, atvieglojumi. Valdība mainot kādu no elementiem, cenšas sasniegt konkrētu mērķi. Regulēšana attiecas arī uz uzņēmējdarbību, kādā mērā un cik liels nodokļu slogs tiek piemērots uzņēmējiem. Uzņēmējdarbību lielākā mērā ietekmē tādi nodokļi kā nodarbinātības, uzņēmuma ienākuma un pievienotās vērtības nodokļi. Tāpēc, lai samazinātu nodokļu slogu, valstij būtu jāmaina nodokļu elementi saistībā ar šiem konkrētajiem nodokļiem.

Kā jau iepriekš tika noskaidrots, nodokļi lielā mērā ietekmē uzņēmējdarbību, tas attiecās arī uz optikas uzņēmumiem. Lai spētu noteikt ietekmi uz optikas biznesu, nākamajā nodaļā tiek izpētīts optikas biznes Latvijā.

2. OPTIKAS BIZNESA IZPĒTE

2.1. Optikas bizness Latvijā

Veicot datu analīzi, darba autore izvēlējās analizēt 5 gadus. Apskatāmais laika periods ir no 2009.gada līdz 2013.gadam. Šādu laika periodu darba autore izvēlējās, lai varētu novērtēt krīzes radīto ietekmi uz optikas biznesu, kā arī, lai varētu izanalizēt rādītājus Latvijas ekonomikas atveseļošanās periodā.

Lai novērtētu optikas biznesu Latvijā, darba autore apkopoja optikas uzņēmumu datus par uzņēmumu un veikalu skaita izmaiņām no 2009. līdz 2013.gadam. Optikas uzņēmumu un veikalu skaits no 2009. līdz 2013.gadam ir atspoguļots 2.1. tabulā.

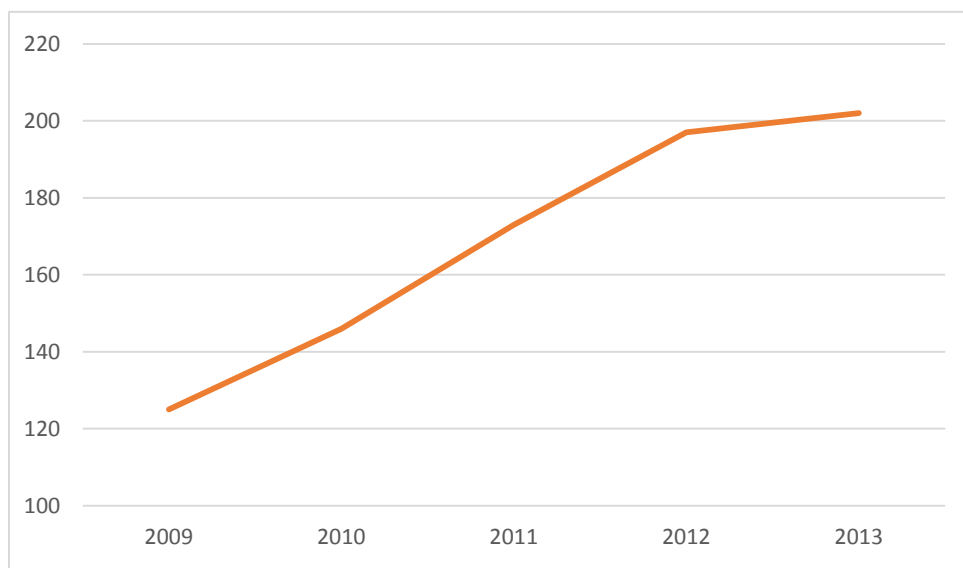
2.1. tabula

Optikas uzņēmumu un veikalu skaits 2009. – 2013.gads [34]

Gads	2009	2010	2011	2012	2013
Optikas uzņēmumi	50	52	65	66	68
Kopā veikali	125	146	173	197	202

Analizējamā perioda sākumā Latvijā optikas jomā strādāja 50 uzņēmumi. Uzņēmumu skaits apskatītajā laika periodā pakāpeniski palielinās. Liels kāpums uzņēmumu skaitā ir vērojams 2011.gadā, kad to skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies par 13 uzņēmumiem, tas ir skaidrojams ar to, ka tirgus priekš jauniem uzņēmumiem kļuva pievilcīgāks un bija vērojams jaunu uzņēmumu ienākšana tirgū. Pārējos gados uzņēmumu skaita pieaugums samazinās, attiecīgi 2012.gadā tas pieaug par 1 uzņēmumu un 2013.gadā par 2 uzņēmumiem, kuri nodarbojas ar optikas biznesu. Optikas jomā Latvijā 2013.gadā darbojās 68 uzņēmumi. Tā kā ir vērojams optikas uzņēmumu skaita pieauguma tempa samazinājums, var prognozēt, ka arī tuvākajā nākotnē uzņēmumu skaits nepieaugs tik strauji, jo Latvijā optikas tirgus jau ir sadalīts starp esošajiem uzņēmumiem.

Kopējo veikalu skaits 2013.gadā sasniedza 202, kas ir lielākais skaits analizējamā periodā. No 2009.gada līdz 2013.gadam kopējais optikas veikalu skaits Latvijā ir pieaudzis par 77 veikaliem. Pieaugot uzņēmumu skaitam, pieaug arī optikas veikalu skaits, uzņēmumiem ir labi finanšu rādītāji, līdz ar to tie var atļauties atvērt jaunas tirdzniecības vietas.

2.1. att. Optikas veikalu skaita izmaiņas Latvijā 2009. – 2013.g. [34]

Optikas veikalu skaita izmaiņas no 2009. līdz 2013.gadam ir attēlotas 2.1.attēlā. Analizējamā perioda pirmajā gadā Latvijā bija 125 veikali, turpmākajos divos gados ir vērojams straujš veikalu skaita kāpums, 2012.gadā sasniedzot 197 optikas veikalus, tas saistāms ekonomiskā stāvokļa uzlabošanās. Ekonomika valstī sāka atveseļoties, līdz ar to uzņēmumi varēja atļauties atvērt jaunus veikalus. 2013.gadā veikalu skaits ir salīdzinoši maz pieaudzis, tikai par 5 veikaliem. Latvijā 2013.gadā bija 202 veikali, šo rādītāju var vērtēt kā diezgan augstu un varētu teikt, ka optikas tirgus šobrīd ir piesātināts, tāpēc jaunu veikalu skaits tik strauji nepieaug. Darba autore prognozē, ka arī turpmāk nebūs vērojams straujš optikas veikalu pieaugums, jo optikas tirgus ir sadalīts jau starp esošiem optikas uzņēmumiem un jaunu uzņēmumu ienākšana tirgū būtu apgrūtināta.

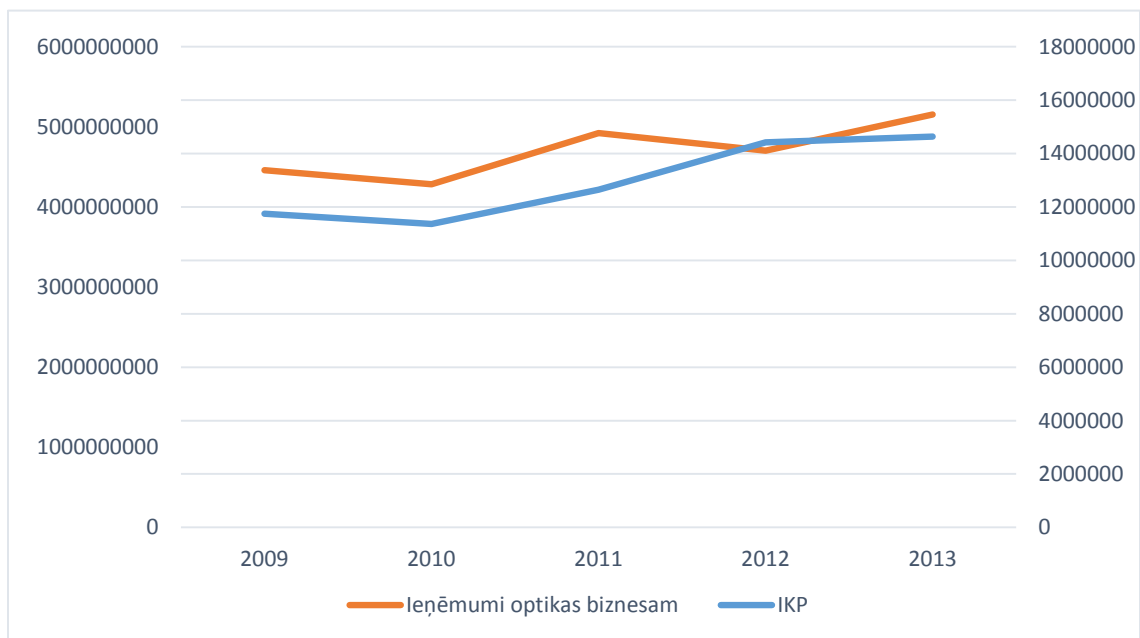
Lai noskaidrotu kāda ir optikas biznesa ietekme uz Latvijas tautsaimniecību kopumā, tika apkopota statistiskā informācija par visu optikas uzņēmumu kopējiem ieņēmumiem no 2009. līdz 2013.gadam. Apkopotie uzņēmumu kopējie ieņēmumi tika salīdzināti ar iekšzemes kopproduktu. Lai iegūtu procentuālo lielumu, kādu daļu optikas biznesa aizņem tautsaimniecībā, kopējie ieņēmumi no optikas biznesa tika attiecināti pret iekšzemes kopproduktu. Iekšzemes kopprodukta un optikas biznesa ieņēmumu izmaiņas, kā arī procentuālais lielums, ko aizņem optikas biznesa no iekšzemes kopprodukta un izdevumi optikas precēm un pakalpojumiem vienam Latvijas iedzīvotājam gadā no 2009. līdz 2013.gadam ir atspoguļotas 2.2. tabulā.

Optikas biznesa ieņēmumu attiecība pret IKP 2009.-2013.g. [23; 34]

Gads	IKP (LVL)	Ieņēmumi optikas biznesam (LVL)	% no IKP	Izdevumi optikas precēm un pakalpojumiem uz 1 iedzīvotāju (LVL)
2009	3916516093	13378822,87	0,34%	6,19
2010	3788022365	12845875	0,34%	6,06
2011	4215068956	14770820	0,35%	7,12
2012	4804327238	14108321,32	0,29%	6,90
2013	4878115227	15466424,62	0,32%	7,64

2013.gadā Latvijas tautsaimniecībā 0,32% aizņēma optikas biznesa ieņēmumi. 2010.gadā ir vērojams ieņēmumu samazinājums, to varētu saistīt ar krīzes sekām, Latvijā samazinājās pieprasījums pēc optikas precēm un pakalpojumiem, līdz ar to samazinājās ieņēmumi optikas biznesam. Pakāpeniski ekonomiskā situācija Latvijā uzlabojas, līdz ar to uzlabojas arī optikas uzņēmumu ienākumi, 2013.gadā sasniedzot 15466424,62 LVL, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir pieauguši par 9,63%. Ieņēmumi pieaug, jo valstī pieaug iedzīvotāju maksātspēja un iekšzemes pieprasījums, tajā skaitā arī pieprasījums pēc optikas precēm un pakalpojumiem.

Lai noteiktu viena Latvijas iedzīvotāja tēriņus optikas precēm un pakalpojumiem, tika attiecināti optikas ieņēmumi pret iedzīvotāju skaitu katrā konkrētajā gadā. 2010.gadā tēriņi optikas precēm un pakalpojumiem ir samazinājušies par 0,13 LVL, to ietekmēja krīze un iedzīvotāju pirktspējas samazināšanās, tāpēc iedzīvotāji atvēlēja mazāk naudas līdzekļu optikas precēm un pakalpojumiem. Ekonomikas situācijai uzlabojoties, uzlabojās arī iedzīvotāju pirktspēja un Latvijā 2013.gadā viens iedzīvotājs gadā optikas produktiem un pakalpojumiem tērēja aptuveni 10,87 EUR (7,64 LVL), kas ir par 10,7% palielinājums salīdzinājumā ar 2012.gadu.

2.2. att. IKP un optikas biznesa ieņēmumu izmaiņas 2009. – 2013.g. [34]

Iekšzemes kopprodukta un optikas biznesa ieņēmumu dinamika ir atspoguļota 2.2. attēlā. Var novērot, ka iekšzemes kopprodukts katru gadu palielinās. 2009. un 2010.gadā ir redzams, ka gan IKP, gan optikas biznesa ieņēmumi palielinās, bet to nevar attiecināt uz visu apskatīto laika periodu. 2012.gadā IKP ir palielinājies, bet ieņēmumi no optikas biznesa ir samazinājušies. Tāpēc var secināt, ka, ja samazinās ieņēmumi optikas biznesam, tas nenozīmē, ka samazināsies IKP apjoms, tāpēc, ka ieņēmumi no optikas biznesa neaizņem tik lielu procentuālo apjomu kopējā IKP.

Lai varētu analizēt optikas biznesu Latvijā, darba autore ir izvēlējusies 8 lielākos optikas uzņēmumus Latvijā pēc neto apgrozījuma lieluma. Latvijā optikas biznesa tirgu varētu vērtēt kā sarežģītu, jo optikas biznesā parādās tāda iezīme, ka vieniem īpašniekiem pieder vairāki optikas uzņēmumi, tāpēc darba autore apkopojā finanšu rādītājus visos uzņēmumos kopā, kuri strādā vienu īpašnieku pakļautībā. Šāda finanšu datu apkopošana un uzņēmumu iedalīšana grupās bija nepieciešama, lai varētu objektīvi varētu izvērtēt optikas biznesa tirgu Latvijā.

Latvijā neto apgrozījuma izmaiņas lielākajos Latvijas optikas uzņēmumos laika periodā no 2009. līdz 2013.gadam tika atspoguļotas 2.3. tabulā.

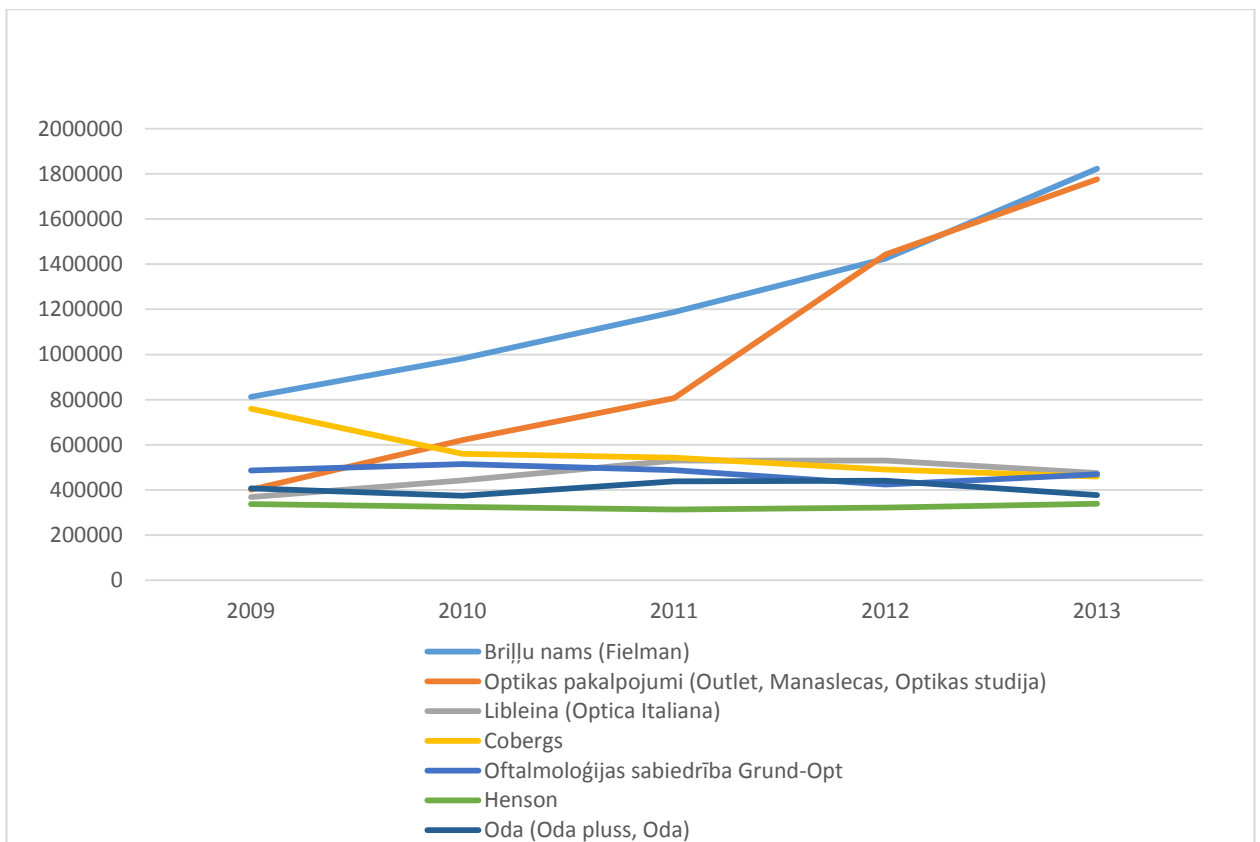
Neto apgrozījuma atspoguļojums lielākajos Latvijas uzņēmumos 2009. – 2013.g. (LVL) [34]

	2009	2010	2011	2012	2013
Optometrijas centrs (PO,VE, OptiO)	6895562	6111422	7001441	5459925	5751477
Briļļu nams (Fielman)	812279	981611	1187502	1425251	1823781
Optikas pakalpojumi (Outlet, Manaslecas, Optikas studija)	401461	620371	806638	1443310	1776925
Libleina (Optica Italiana)	368546	441598	530081	529294	475023
Cobergs	759354	559031	542862	490651	459227
Oftalmoloģijas sabiedrība Grund-Opt	486409	514569	488048	423608	469624
Henson	337277	324490	312647	322092	338802
Oda (Oda pluss, Oda)	406840	373324	437119	440812	376541

Lielāko optikas biznesa daļu Latvijā aizņem uzņēmums SIA „Optometrijas centrs”, tam pieder vairāk kā 50% no tirgus. Lielākie uzņēmumi Latvijas optikas biznesa tirgū ir sabiedrības ar ierobežotu atbildību: „Briļļu nams”, „Optikas pakalpojumi”, „Libleina”, „Cobergs”, „Oftamoloģijas sabiedrība Grund-Opt”, „Hensen”, „Oda optika”.

Lielākais neto apgrozījums ir SIA „Optometrijas centrs”, apgrozījums ir vairākas reizes lielāks nekā pārējiem Latvijas uzņēmumiem, tas skaidrojams ar to, ka uzņēmums aizņem lielāko optikas tirgu Latvijā un tas nodarbojas gan ar mazumtirdzniecību, gan vairumtirdzniecību. Tāpēc salīdzināt ar citiem Latvijas mazumtirdzniecības uzņēmumiem to būtu neefektīvi, jo tas ir lielākais un ietekmīgākais Latvijas optikas uzņēmums un citi uzņēmumu pagaidām nespēj ar to konkurēt.

Neto apgrozījums lielākajos Latvijas optikas uzņēmumos, izņemot uzņēmumu SIA „Optometrijas centrs”, laika posmā no 2009. – 2013. gadam, ir atspoguļots 2.3. attēlā.

2.3. att. Neto apgrozījuma izmaiņas Latvijas lielākajos optikas uzņēmumos 2009. – 2013.g.

[34]

Salīdzinot neto apgrozījumu starp Latvijas lielākajiem mazumtirdzniecības optikas uzņēmumiem, lielākais apgrozījums, ir uzņēmumam SIA „Briļļu nams”. Sabiedrības apgrozījums 2013.gadā sasniedza 1823781 LVL. Neto apgrozījums, salīdzinot ar 2012.gadu ir palielinājies par 28%. Nākamais pēc neto apgrozījuma lieluma, ņemot vērā pēdējos analizējamā perioda 4 gadus, ir uzņēmums SIA „Optikas pakalpojumi”. Neto apgrozījums 2013.gadā sasniedza 1776925 LVL, kas ir pret iepriekšējo gadu palielinājies par 86,11%.

SIA „Libleina” Uzņēmuma apgrozījums no 2009.gada līdz 2012.gadam ir pieaudzis, bet 2013.gadā tas ir samazinājies. SIA „Cobergs” 2009.gadā uzņēmuma apgrozījums bija 759354 LVL, tas bija otrs labākais rādītājs starp pārējiem mazumtirdzniecības uzņēmumiem. Liels neto apgrozījuma samazinājums ir vērojams 2010.gadā, kad apgrozījums samazinājās par 26,38%. Nākamajos gados apgrozījums turpina samazināties, bet ne tik strauji kā 2010.gadā, 2013.gadā uzņēmums pēc apgrozījuma ierindojas 5.vietā, apsteidzot uzņēmumus SIA „Henson” un SIA „Oda optika”.

SIA „Oftalmoloģijas sabiedrība Grund-Opt” analizējamā periodā neto apgrozījums ir stabils, ir vērojamas nelielas svārstības. 2010.gadā bija vislielākais neto apgrozījums, tad tas samazinājās un 2011.gadā ir vērojams pieaugums.

SIA „Oda” uzņēmuma apgrozījums pārskata periodā ir mainīgs. 2013.gadā tas ir 376541 LVL, kas ir samazinājies par 17,07% salīdzinot ar 2012.gadu. SIA „Henson” neto apgrozījums uzņēmumam no 2009.gada līdz 2011.gadam ir nemainīgs. Salīdzinot ar citiem apskatītajiem lielākajiem mazumtirdzniecības uzņēmumiem, SIA „Henson” neto apgrozījums ir viszemākais.

Optikas biznesa izpētei bija nepieciešams izpētīt lielāko optikas uzņēmumu datus saistībā ar to neto apgrozījuma lielumu, vidējo strādājošo darbinieku skaitu, Latvijā piederošo optikas veikalu skaitu, kā arī saimnieciskās darbības rezultātu – tīro peļņu.

SIA „Briļļu nams” ir reģistrēts komercreģistrā 2005.gada 22.septembrī. Uzņēmums saimniecisko darbību uzsāka 2006.gada 18.maijā, atverot Fielmann optikas salonu Rīgā. Uzņēmumam ir noslēgts franšīzes līgums ar vācu firmu Fielmann AG, kas vēlas ieņemt vadošās pozīcijas arī citās Eiropas valstīs. Fielmann ir tirgus līderis Vācijā un lielākais optikas tīkls Eiropā. Tas nodarbojas ar optikas preču un ar to saistīto pakalpojumu mazumtirdzniecību. Latvijā šis uzņēmums ir ieguvis stabilu vietu tirgū, tas saistīts ar vadības pareizi izvēlēto cenu politiku.

Uzņēmuma galvenais darbības virziens ir optometrijas preču tirdzniecības, koriģējošo briļļu ražošanas pakalpojumu sniegšana iedzīvotājiem. Neto apgrozījums uzņēmumam no 2009.gada līdz 2013.gadam ir palielinājies kopumā par 55,46%. Pēc neto apgrozījuma apjoma SIA “Briļļu nams” ir otrs lielākais uzņēmums Latvijā. Uzņēmuma SIA „Briļļu nams” svarīgākie dati laika periodā no 2009. – 2013.gadam ir atspoguļoti 2.4. tabulā.

2.4.tabula

Uzņēmuma SIA „Briļļu nams” dati 2009. – 2013.g. (LVL) [34]

Briļļu nams (Fielmann)	2009	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums	812279	981611	1187502	1425251	1823781
Veikalu skaits	3	4	5	6	9
Vidējais darbinieku skaits	39	44	51	56	68
Tīrā peļņa	- 77 798	24 406	51083	90401	116150

Latvijā 2013.gadā darbojās šī uzņēmuma 9 Fielmann veikali, kas ir par 6 veikaliem vairāk nekā 2009.gadā. Vidējais darbinieku skaits apskatītajā periodā ir pieaudzis, sasniedzot 68 darbiniekus 2013.gadā. Uzņēmums 2009.gadā strādāja ar zaudējumiem, bet turpmākajos gados

saimnieciskās darbības rezultāts ir pozitīvs, ievērojami pieaugusi ir tīrā peļņa, 2013.gadā sasniedzot 116150 LVL. Uzņēmumam izdevies parādīt labus finanšu rezultātus, paplašinot savu saimniecisko darbību, 2013.gadā tika atvērti 3 jauni Fielman veikali, kā arī tika izveidota programma darbam ar personālu, tika organizēti semināri, lai uzlabotu klientu apkalpošanas līmeni.

SIA „Optikas pakalpojumi” ir reģistrēts komercreģistrā 2008.gada 10.jūnijā. Saimniecisko darbību uzņēmums uzsāka 2009.gada martā. Uzņēmuma pamatdarbības veids ir optisko materiālu un preču tirdzniecība un optikas pakalpojumu sniegšana. Uzņēmums sadarbojas ar ārvalstu preču piegādātājiem un ražotājiem, kas nodrošina lielāku preču uzcenojumu un peļņas īpatsvaru. Uzņēmums nodrošina kvalitatīvu, Eiropas normām atbilstošu pakalpojumu sniegšanu ārpus Rīgas, Latvijas reģionos, kur šādi pakalpojumi iepriekš nebija pieejami. Uzņēmuma īpašniekiem pieder arī SIA „Outlet optika”, SIA „Manaslecas.lv”, SIA „Optikas studija”, SIA „Optic Guru” un SIA „Optic Lab”.

2.5.tabula

Uzņēmuma SIA „Optikas pakalpojumi” dati 2009. – 2013.g. (LVL) [34]

Optikas pakalpojumi (Outlet, Manaslecas, Optikas studija)	2009	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums	401461	620371	806638	1443310	1776925
Veikalu skaits	9	12	12	22	27
Vidējais darbinieku skaits	29	30	86	114	114
Tīrā peļņa	39 916	33 943	90187	150718	186525

Kopā Latvijā uzņēmumiem 2013.gadā bija 27 veikali, no 2009.gada veikalu skaits ir palielinājies 3 reizes (2.5. tab.). Vidējais algoto darbinieku skaits ir pieaudzis līdz 114 darbiniekiem. Neto apgrozījums ir stabils, apskatītajos 5 gados tas kopumā ir pieaudzis par 1375464 LVL, 2013.gadā apgrozījums ir palielinājies par 18,77% salīdzinot ar 2012.gadu. 2013.gadā pēc apgrozījuma lieluma, uzņēmums ierindojas lielāko Latvijas optikas uzņēmumu trijniekā. Uzņēmumu kopējais saimnieciskās darbības rezultāts ir pozitīvs, kopējā tīrā peļņa 2013.gadā sasniedza 186525 LVL. Pozitīvais rezultāts tika sasniegts pateicoties preču pārdošanas apjomu palielinājumam, gan pareizi piemeklēta sortimenta un mārketinga aktivitāšu dēļ, kā arī jaunu veikalu atvēršanas rezultātā.

SIA „Libleina” uzņēmums nodarbojas ar optikas preču mazumtirdzniecību, uzņēmums dibināts 2000.gada 18.augustā, komercreģistrā ir reģistrēts 2002.gada maijā. Uzņēmuma apgrozījums no 2009.gada līdz 2011.gadam ir pieaudzis, bet 2013.gadā tas ir samazinājies par 11,42% salīdzinot ar iepriekšējo gadu (2.6. tab.). Kopumā apgrozījuma apmērs ir samērā liels un šis uzņēmums ir konkurētspējīgs ar citiem Latvijas lielākajiem optikas uzņēmumiem.

2.6.tabula

Uzņēmuma SIA „Libleina” dati 2009. – 2013.g. (LVL) [34]

Libleina (Optica Italiana)	2009	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums	368546	441598	530081	529294	475023
Veikalu skaits	3	4	4	3	3
Vidējais darbinieku skaits	15	19	20	20	18
Tīrā peļņa	8 697	2 667	-12204	9922	3868

Vidējais nodarbināto personu skaits 2013.gadā bija 18 darbinieki. 2013.gadā tika nodarbināti mazāk darbinieku nekā 2012.gadā, kā arī samazinājās neto apgrozījums uzņēmumam un tīrā peļņa. Tīrā peļņa apskatāmajā periodā ir svārstīga, saimnieciskās darbības rezultāts 2011.gadā ir negatīvs, zaudējumi bija 12204 LVL lielumā, jo jaunā tirdzniecības vieta neienesā plānotos ieņēmumus. 2012.gadā apgrozījums ir samazinājies, jo tika slēgta viena tirdzniecības vieta, bet tas ļāva uzņēmumam pabeigt periodu ar peļņu 9922 LVL lielumā. Tīrā peļņa salīdzinot ar 2012.gadu ir samazinājusies par 6054 LVL, tas saistāms ar neto apgrozījums samazinājumu. Kopumā uzņēmuma finansiālā darbība ir vērtējama pozitīvi, jo uzņēmums strādā stabili.

SIA „Cobergs” uzņēmums ir dibināts 1993.gadā, komercreģistrā reģistrēts 2004.gada oktobrī. Uzņēmums saimniecisko darbību uzsāka 1994.gadā. Uzņēmums nodarbojas ar optikas preču un pakalpojumu realizāciju. Pakāpeniski papildinot preču klāstu, nodrošinot preču un pakalpojumu augstāku kvalitāti, būtiski nepalielinot to cenas, tādējādi tiek nodrošināts stabils preču un pakalpojumu realizācijas apjoma pieaugums. Uzņēmuma galvenie darbības virzieni ir optikas preču: briļļu ietvari, lēcu, saulesbriļļu, kontaktlēcu un to kopšanas līdzekļu iepirkšana un realizācija, kā arī šīs produkcijas realizāciju saistīto pakalpojumu sniegšana.

Uzņēmuma SIA „Cobergs” dati 2009. – 2013.g. (LVL) [34]

Cobergs	2009	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums	759354	559031	542862	490651	459227
Veikalu skaits	10	8	8	9	8
Vidējais darbinieku skaits	51	47	42	44	31
Tīrā peļņa	9 208	12 674	15128	15501	10565

Uzņēmuma „Cobergs” neto apgrozījums pārskata periodā samazinās, vislielākais kritums bija 2010.gadā, kad apgrozījums samazinājās par 200323 LVL (2.7. tab.). Pēc neto apgrozījuma 2009.gadā bija lielāko Latvijas optikas uzņēmumu trijniekā. Neto apgrozījums 5 gadu laikā ir ievērojami samazinājies. Veikalu skaits ir samazinājies par 1 veikalu, tāpēc tika nodarbināti mazāk cilvēku. Tīrā peļņa uzņēmumam ir stabila, apskatītajā periodā ir nelielas svārstības, 2013.gadu uzņēmums noslēdza ar 10565 LVL lielu tīro peļņu. Attiecībā pret iepriekšējo gadu tīrā peļņa ir samazinājusies, jo samazinājās veikalu skaits, tika nodarbināti mazāk darbinieki, līdz ar to samazinājies ir apgrozījums un tīrā peļņa.

SIA „Oftalmoloģijas sabiedrība Grund-Opt” uzņēmums nodarbojas ar medicīnisko preču mazumtirdzniecību, veselību un sociālā aprūpi. Pārskata periodā uzņēmuma neto apgrozījums nav būtiski mainījies, 2013.gadā tas sasniedza 469624 LVL (2.8. tab.).

Uzņēmuma SIA „Oftalmoloģijas sabiedrība Grund-Opt” dati 2009. – 2013.g. (LVL) [34]

Oftalmoloģijas sabiedrība Grund-Opt	2009	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums	486409	514569	488048	423608	469624
Veikalu skaits	7	6	6	6	7
Vidējais darbinieku skaits	17	17	22	18	20
Tīrā peļņa	47 890	86 005	50517	30743	63482

2013.gadā Latvijā darbojās uzņēmuma 7 veikali. Veikalu skaits 2009.gadā bija 7, tālākajā periodā uzņēmumam piederēja 6 veikali un 2013.gadā bija 7 veikali, vidējais darbinieku skaits bija 20. Vislielākā tīrā peļņa bija 2010.gadā, tā sasniedza 86005 LVL lielumu. 2013.gadu

uzņēmums no saimnieciskās darbības ieguva 63482 LVL, salīdzinot ar 2012.gadu peļņa palielinājās par 106,49%, tīrās peļņas palielinājumu ietekmēja 2 jaunu veikalu atvēršana, kas palielināja apgrozījumu un tīro peļņu.

SIA „Oda” uzņēmuma darbības veids ir tirdzniecība ar optiku. Saimniecisko darbību uzņēmums uzsāka 1995.gadā. Uzņēmumam 2013.gadā piederēja 5 veikali. SIA „OdaPlus” saimniecisko darbību uzsāka 2005.gada novembrī. Uzņēmumam Latvijā pieder 3 optikas saloni. Kopā veikalu skaits 2013.gadā sastādīja 8 veikalus (2.9. tab.).

2.9.tabula

Uzņēmuma SIA “Oda” dati 2009. – 2013.g. (LVL) [34]

Oda (Oda pluss, Oda)	2009	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums	406840	373324	437119	440812	376541
Veikalu skaits	7	7	7	8	8
Vidējais darbinieku skaits	32	40	44	44	34
Tīrā peļņa	- 8 788	- 2 163	37167	- 44715	11239

Uzņēmuma neto apgrozījums 5 gadu laikā ir mainīgs, 2013.gadā tas ir samazinājies par 64271 LVL. Perioda sākumā uzņēmumam bija 7 veikali, 2012.gadā tika atvērts vēl viens veikals, pēdējos 2 gadus uzņēmumam Latvijā piederēja 8 veikali. Darbinieku skaits attiecībā pret iepriekšējiem gadiem ir samazinājies, 2013.gadā vidējais nodarbināto skaits bija 34. 2009. un 2010.gadā uzņēmuma saimnieciskās darbības rezultāts ir negatīvs, tas skaidrojams ar krīzes iestāšanos valstī un tās izraisītajām sekām. 2012.gadā zaudējumi sasniedza 44715 LVL, tas saistīts ar darba algas, VSAOI palielināšanu un citu maksājumu palielināšanu salīdzinājumā ar 2012.gadu. 2013.gadā uzņēmumam izdodas iegūt pozitīvu finanšu rezultātu, tīrā peļņa bija 11239 LVL, samazinot darbinieku skaitu uzņēmumā izdodas panākt šo pozitīvo rezultātu.

SIA „Henson” uzņēmums darbību uzsāka 1991.gadā. Komercreģistrā uzņēmums tika reģistrēts 2004.gada oktobrī. Sabiedrības galvenie darbības virzieni ir optisko briļļu un mazumtirdzniecība, dažādu mīksto un cieto kontaktlēcu iegāde un piegāde. 2013.gadā uzņēmumam bija 3 veikali (2.10. tab.).

Uzņēmuma SIA „Henson” dati 2009. – 2013.g. (LVL) [34]

Henson	2009	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums	337277	324490	312647	322092	338802
Veikalu skaits	3	3	3	3	3
Vidējais darbinieku skaits	25	23	22	22	24
Tīrā peļņa	61 197	72 633	58711	68918	83300

Visu pārskata periodu uzņēmumam veikalu skaits ir nemainīgs. Neto apgrozījums ir stabils un tas ir nemainīgs, salīdzinot ar pārējiem lielākajiem optikas uzņēmumiem SIA „Henson” neto apgrozījums ir viszemākais. Vidējais darbinieku skaits 2013.gadā bija 24 nodarbinātie. Uzņēmums visos gados strādā ar peļņu, 2013.gadā uzņēmuma tīrā peļņa sasniedza 83300 LVL, kas ir par 20,87% lielāka nekā 2012.gadā. Labāku finanšu rezultātu uzņēmumam izdevās sasniegt pateicoties lētāku izejvielu un materiālu iegādei, ražošanas izmaksu optimizācijai, kā arī vairumtirdzniecības aktivizēšanai.

Lai varētu uzskatāmi salīdzināt lielākos Latvijas optikas uzņēmumus, darba autore ir izveidojusi apkopojošo tabulu par svarīgākajiem optikas uzņēmumu rādītājiem 2013.gadā (2.11. tab.). Tabulā ir atspoguļots neto apgrozījums lielākajos optikas uzņēmumos Latvijā, iekļaujot arī optikas tirgus līderi uzņēmumu SIA „Optometrijas centrs”, veikalu skaits, darbinieku skaits, saimnieciskās darbības rezultāts jeb tīrā peļņa, kā arī uzņēmumu darbības veids. Pārsvārā visi uzņēmumi nodarbojas ar optikas preču pārdošanu un pakalpojumu sniegšanu, visi uzņēmumi ir mazumtirdzniecības uzņēmumi, izņemot uzņēmumu SIA „Optometrijas centrs”, kurš nodarbojas arī vairumtirdzniecībā.

Lielāko Latvijas optikas uzņēmumu rādītāji 2013.gadā [34]

	Neto apgrozījums	Veikalu skaits	Darbinieku skaits	Tīrā peļņa	Uzņēmumu darbības veids
Optometrijas centrs (PO, VE, OptiO)	5751476,62	43	295	411316	Optikas produkti un pakalpojumi Latvijā un Lietuvā; Optikas instrumentu, kontaktlēcu, lēcu un briļļu izplatītājs Baltijas valstīs
Briļļu nams (Fielman)	1823781	9	68	116150	Optikas preču un pakalpojumu mazumtirdzniecība
Optikas pakalpojumi (Outlet, Manaslecas, Optikas studija)	1776925	27	114	186525	Optisko materiālu un preču tirdzniecība un optikas pakalpojumu sniegšana.
Libleina (Optica Italiana)	475023	3	18	3868	Optikas preču mazumtirdzniecība
Oftalmoloģijas sabiedrība Grund-Opt	469624	7	20	63482	Medicīnisko preču mazumtirdzniecība, veselība un sociālā aprūpe
Cobergs	459227	8	31	10565	Briļļu ietvaru, lēcu, saulesbriļļu, kontaktlēcu un to kopšanas līdzekļu iepirkšana un realizācija, produkcijas realizāciju saistīto pakalpojumu sniegšana
Oda (Oda pluss, Oda)	376541	8	34	11239	Tirdzniecība ar optiku
Henson	338802	3	24	83300	Mīksto kontaktlēcu kopšanas šķīduma "Multison" tirdzniecība, visu veidu kontaktlēcu tirdzniecība, optisko briļļu izgatavošana un tirdzniecība.

Izpētot optikas biznesu Latvijā, var secināt, ka līderis šajā nozarē ir uzņēmums SIA „Optometrijas centrs”. Šī uzņēmuma finanšu rādītāji krietni pārspēj pārējos uzņēmumus Latvijā. 2013.gadā uzņēmuma neto apgrozījums bija 5751476,62 LVL, kas ir vairākas reizes lielāks nekā pārējiem uzņēmumiem. Arī veikalu skaits uzņēmumam ir vislielākais, 2013.gadā sasniedzot 43 veikalus. Šajā uzņēmumā vidēji tiek nodarbināti 295 darbinieku. Saimnieciskās darbības rezultāts bija pozitīvs un 2013.gadu noslēdza ar 411316 LVL lielu tīro peļņu. Darbības virziens uzņēmumam ir gan mazumtirdzniecība, gan vairumtirdzniecība, tāpēc salīdzināt ar citiem Latvijas optikas uzņēmumiem, kuri nodarbojas tikai ar mazumtirdzniecību, to nevar.

Otrs lielākais uzņēmums pēc apgrozījuma ir SIA „Briļļu nams”, tam 2013.gadā piederēja 9 optikas veikali, un tas nodarbināja vidēji 68 darbiniekus. Lielāko trijnieku noslēdz uzņēmums SIA „Optikas pakalpojumi” ar apgrozījumu 1776925 LVL apmērā. Lai gan veikalu un nodarbināto skaits ir daudz lielāks šim uzņēmumam nekā SIA „Briļļu namam”, tomēr tam 2013.gadā bija zemāks neto apgrozījums. Šie divi uzņēmumi konkurē savā starpā, jo rādītāji – neto apgrozījums un tīrā peļņa abiem uzņēmumiem ir līdzīgi.

Ceturtajā vietā pēc neto apgrozījuma ierindojas uzņēmums SIA „Libleina”, lai gan uzņēmumam 2013.gadā bija tikai 3 veikali, tas spēj sasniegt pietiekami lielu apgrozījumu, lai konkurētu ar lielākajiem uzņēmumiem Latvijā. Uzņēmumiem SIA „Oftalmoloģijas sabiedrība Grund-Opt” un SIA „Cobergs” ir krietni vairāk veikalu, bet tie nedaudz zaudē neto apgrozījuma lielumā uzņēmumam SIA „Libleina”. Pie lielākajiem Latvijas optikas uzņēmumiem darba autore ir izvēlējusies arī uzņēmumu SIA „Oda” un SIA „Henson”. SIA „Henson” uzņēmumam neto apgrozījums pārskata 5 gados ir bijis stabils, bet no apskatītajiem uzņēmumiem tas ir viszemākais.

Kopumā var secināt, ka uzņēmuma optikas veikalu skaits nav noteicošais faktors neto apgrozījuma apjomam, jo uzņēmumi ar mazāku veikalu skaita uzrāda labākus finanšu rādītājus. Tas saistās ar pareizu uzņēmumu vadīšanu, cenu noteikšanu, izmaksu optimizāciju un citiem faktoriem. Kā jau iepriekš tika minēts, Latvijā lielākais un vadošākais optikas uzņēmums ir SIA „Optometrijas centrs”, nevienam citam uzņēmumam Latvijā nav tik lieli finanšu rādītāji, tāpēc var uzskatīt, ka uzņēmums var neuztraukties par konkurentiem.

Darba autore izvēlējās izpētīt uzņēmumu SIA „Optometrijas centrs”, jo tas uzrāda vislabākos finanšu rezultātus Latvijā, kā arī noteicošais faktors bija tas, ka pati darba autore strādā šajā uzņēmumā. Lai to noskaidrotu, kā uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” finanšu rādītājus ietekmē nodokļu sistēma, ir nepieciešams noteikt kādi nodokļi un nodevas ir attiecināmi uz optikas biznesa uzņēmumiem.

2.2. Nodokļi un nodevas optikas biznesam

Latvijā ir noteikti 14 nodokļi, kurus uzliek saskaņā ar regulējošiem normatīvajiem aktiem. Optikas biznesu galvenokārt ietekmē 7 nodokļi un viena nodeva. Optikas uzņēmumiem jāmaksā nodokļi, kuri ir saistīti ar darbaspēku, tie ir iedzīvotāju ienākuma nodoklis un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Pievienotās vērtības nodoklis, kas ir vispārējs patēriņa nodoklis. Kapitāla nodokļi – uzņēmuma ienākuma nodoklis un nekustamā īpašuma nodoklis.

Tāpat uzņēmumiem ir jāmaksā dabas resursu nodoklis, kā arī, ja preces tiek vestas no citām zemēm, tad ir jāmaksā ievadumtas nodoklis. Katram uzņēmumam, kurš nodarbina cilvēkus ir jāmaksā riska nodeva.

Valsts Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

Sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts ir visi algotā darbā gūtie ienākumi, no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Pašreizējā sociālo apdrošināšanas iemaksu likme ir 34,09% no darbinieka ienākumiem, no kuriem 23,59% maksā darba devējs un 10,5% - darba ņēmējs. [4]

Uzņēmumi, kuri nodarbojas optikas jomā, nodarbinot uzņēmumā darbiniekus, maksā valsts sociālās apdrošināšanas obligātā iemaksas. No uzņēmuma viedokļa, darba devēja procentu likme 2015.gadā ir 23,59%. Likmes var būt atšķirīgas, ņemto vērā darbinieku statusu.

Darba devējs iemaksā speciālā budžeta kontā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas par katru darba ņēmēju reizi mēnesī termiņos, kādi tiek norādīti Valsts ieņēmumu dienesta paziņojumā. Darba ņēmējs obligātās iemaksas veic caur darba devēju. Darba devējs tās ietur no darba ņēmēja algas un iemaksā speciālajā kontā. Ja tiek nokavēta darba ņēmēju algas izmaksa, tad darba devējam ir jāveic obligātās iemaksas par aprēķinātajām darba algām. Pārmaksātās obligātās iemaksas tiek trīs mēnešu laikā pēc kalendārā gada aprēķinātas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Sociāli apdrošināmo personu pārmaksātās Valsts sociālās obligātās iemaksas atmaksā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Ja pārmaksātās iemaksas nerasniedz valstī noteikto minimālo darba algu, tās tiek uzkrātas un izmaksātas pēc kalendārā gada beigām, kurā tās sasniedz vai pārsniedz minimālo darba algu. Katra darba devēja pārmaksātās iemaksas tiek novirzītas citu nodokļu parādu segšanai, ja tādi ir, vai ieskaita nākamo periodu maksājumos, vai arī atmaksā darba devējam.

Sociālo nodokļu likmes citās valstīs ir atšķirīgas, tās ir saistītas ar sociālo pakalpojumu piedāvājumu un attiecīgās valsts politiku. [14, 112]

Latvijā valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas veido valsts pensiju apdrošināšanu, bezdarba gadījuma apdrošināšana, apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem dabā un arodslimībām, vecāku apdrošināšana, kā arī maternitātes un slimības apdrošināšana. [20, 26]

Latvijā no 2011.gada līdz 2013.gadam VSAOI bija 35,09%, bet kopš 2014.gada likme ir samazināta par 1 procentpunktu un šobrīd tā ir 34,09%. Valsts pensiju apdrošināšanai tiek novirzīti vislielākie līdzekļi, 2014.gadā tika ieskaitīti 25,16%, bet 2013.gadā tie bija 26,6, kas attiecīgi izmainīja pārējās sociālās apdrošināšanas likmes. 2014.gadā samazinājās pensiju

apdrošināšanas likme – 25,16% un invaliditātes apdrošināšana – 3,21%, uz tā pamata tika paceltas likmes bezdarba gadījumā, nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, maternitātes un slimībām, kā arī vecāku apdrošināšanas likmes. (2.12. tabula)

2.12. tabula

Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu sadalījums Latvijā darba ņēmējiem, kuri ir pakļauti valsts sociālajai apdrošināšanai 2009. – 2014.g., % [30]

Apdrošināšanas veidi	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Obligāto iemaksu likme	33,09	33,09	35,09	35,09	35,09	34,09
Darba devējs	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09	23,59
Darba ņēmējs	9,00	9,00	11	11	11	10,5
Valsts pensiju apdrošināšanai	22,86	21,66	25,56	26,74	26,60	25,16
Sociālajai apdrošināšanai bezdarba gadījumam	1,70	3,81	2,56	1,50	1,48	1,63
Sociālajai apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām	0,26	0,29	0,31	0,41	0,42	0,46
Invaliditātes apdrošināšanai	2,95	3,18	3,02	3,16	3,37	3,21
Maternitātes un slimības apdrošināšanai	3,47	2,47	2,27	2,28	2,28	2,46
Vecāku apdrošināšanai	1,85	1,68	1,37	1,00	0,94	1,17

Optikas uzņēmumiem tāpat kā citiem uzņēmumiem ir jāmaksā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Procentu likmes ir tādas, kādas valsts nosaka. 2014.gadā tika samazināta obligāto iemaksu likme par vienu procentpunktu, kas arī optikas biznesam samazināja nodokļu slogu saistībā ar darbaspēka izmaksām.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliek fiziskās personas gūtos ienākumus, un tas sastāv no:

- 1) algas nodokļa, ko par darbinieka gūtajiem ienākumiem aprēķina un maksā darba devējs;
- 2) patentmaksa, kas ir pašvaldību noteikts avansa maksājums par atsevišķu veidu saimnieciskās darbības veikšanu;
- 3) nodokļa par ienākumiem no saimnieciskās darbības, ja tie nav uzņēmumu ienākuma nodokļa objektu, un nodokļa no citiem avotiem.

Nodoklis tiek aprēķināts un iemaksāts valsts budžetā divējādā kārtībā: avansā, arī algas nodokļa un patentmaksas veidā, un rezumējošā kārtībā, sastādot gada ienākumu deklarāciju.

Nodokli maksā:

- fiziskās personas – rezidenti, kas taksācijas periodā ir guvuši ienākumus Latvijā un/vai ārvalstīs. Ārvalstu fiziskās personas tiek uzskatītas par rezidentiem, ja tās uzturas Latvijā 183 vai vairāk dienas jebkurā 12 mēnešu periodā, kas iesākas un beidzas taksācijas periodā;
- fiziskās personas – nerezidenti, kas taksācijas periodā ir guvuši ienākumus Latvijas Republikā;
- fiziskās personas – individuālo uzņēmumu, arī zemnieku un zvejnieku saimniecību īpašnieki, kas taksācijas periodā (kalendārajā gadā) ir guvuši ienākumus, kuri nav aplikti ar uzņēmumu ienākuma nodokli.

Maksātāja gada ienākums ir visa taksācijas perioda laikā iegūto naudas, naturālo vērtību un saņemto pakalpojumu kopums. [1]

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis balstās uz fizisko personu ienākumu aplikšanu ar nodokļu likmi. Ienākumos iekļaujas darba alga, prēmijas, piemaksas, vienreizējas un sistemātiskas atlīdzības, kā arī citi labumi. Nodokļu likme tiek piešķirta no kopējā ienākuma apjoma, atskaitot neapliekamo minimumu un atvieglojumu, iznākuma starpību pareizinošā ar ienākuma nodokļa likmi. Neapliekamajam minimumam būtu jābūt tādai ienākumu daļai, kas spētu nodrošināt cilvēkam minimālā līmenī eksistencei nepieciešamos līdzekļus. Šie minimālie iztikas līdzekļi būtu jāizslēdz no aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli. Papildus neapliekamajam minimumam no aplikamā ienākuma var atskaitīt attaisnotos izdevumus, kā, piemēram, izdevumi izglītības iegūšanai, izdevumi veselības aprūpei, ziedojumi, u.c. [14, 102]

Iedzīvotāju ienākuma nodokli galvenokārt ietekmē tautsaimniecībā nodarbināto skaits, darba samaksa, nepaliekamais minimums, atvieglojumi un minimālā darba alga. [28] Iedzīvotāju ienākuma likme ir vienota likme 2014.gadā tā bija 24%. Iestājoties krīzei Latvijā, tika pārtraukta uzsāktā pakāpeniskā iedzīvotāju ienākuma nodokļa sloga samazināšana iedzīvotājiem ar zemiem nodokļiem – tika palielināts ar nodokli aplikamais minimums, kā arī atvieglojumi par apgādājamiem. [24, 23]

Ekonomiskās krīzes rezultātā 2009.gadā tika paaugstināts iedzīvotāju ienākuma nodoklis, kā arī tika samazināts neapliekamais minimums. Atkopjoties no ekonomiskās krīzes, tika veikti pasākumi, lai samazinātu nodokļu slogu un 2013.gadā tika samazināta iedzīvotāju ienākuma

likme no 25% uz 24%. Tāpat arī sākot ar 2013.gada 1.jūniju paaugstināja atvieglojumus par apgādājamajām personām līdz 80 Ls. [28]

2.13. tabula

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa un tā elementu izmaiņas 2009. – 2014.g. [30]

Apraksts	2009	2010	2011	2012	2013	2014
IIN no darba algas (%)	23	26	25	25	24	24
Neapliekamais minimums (LVL)	35	35	45	45	45	52,7
Atvieglojums par apgādājamo (LVL)	63	63	70	70	70/80	115,96
Minimālā mēneša alga (LVL)	180	180	200	200	200	224,9

2013.gadā ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa bija 934 813,30 LVL (1. pielikums), ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa 2014.gadā pieauga par 4,40%.

Lai atvieglotu nodokļu slogu uz darbaspēka izmaksām, valdība veic dažādus pasākumus. 2015.gadā tika samazināta iedzīvotāju ienākuma likme no 24% un 23%. Šobrīd dažādi ekonomikas eksperti pauž viedokli, ka efektīvāk būtu palielināt neapliekamo minimumu un atvieglojumus par apgādājamo. Lielāks ieguvums no šīm darbībām būtu pašiem darbiniekiem, jo to reālā alga palielinātos, bet uzņēmumus tas ietekmē mazākā mērā.

Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Uzņēmuma ienākuma nodokļa maksātāji ir:

- 1) iekšzemes uzņēmumi, kas veic uzņēmējdarbību, sabiedriskās un reliģiskās organizācijas un no valsts budžeta vai pašvaldību budžetiem finansētas institūcijas, kuras gūst ienākumus no saimnieciskās darbības – rezidenti;
- 2) ārvalstu uzņēmumi, uzņēmējdarbības, fiziskās personas un citas personas – nerezidenti;
- 3) nerezidentu pastāvīgās pārstāvniecības. Attiecībā uz rezidentiem, ar nodokli tiek aplikti Latvijā un ārvalstīs gūtie ienākumi taksācijas perioda laikā. Nodokļa likme ir 15 % no šiem ienākumiem.

Attiecībā uz pastāvīgām pārstāvniecībām ar nodokli aplikamais objekts ir taksācijas periodā Latvijā un ārvalstīs patstāvīgi gūtais aplikamais ienākums. Nodokļa likme ir 15% no šiem ienākumiem.

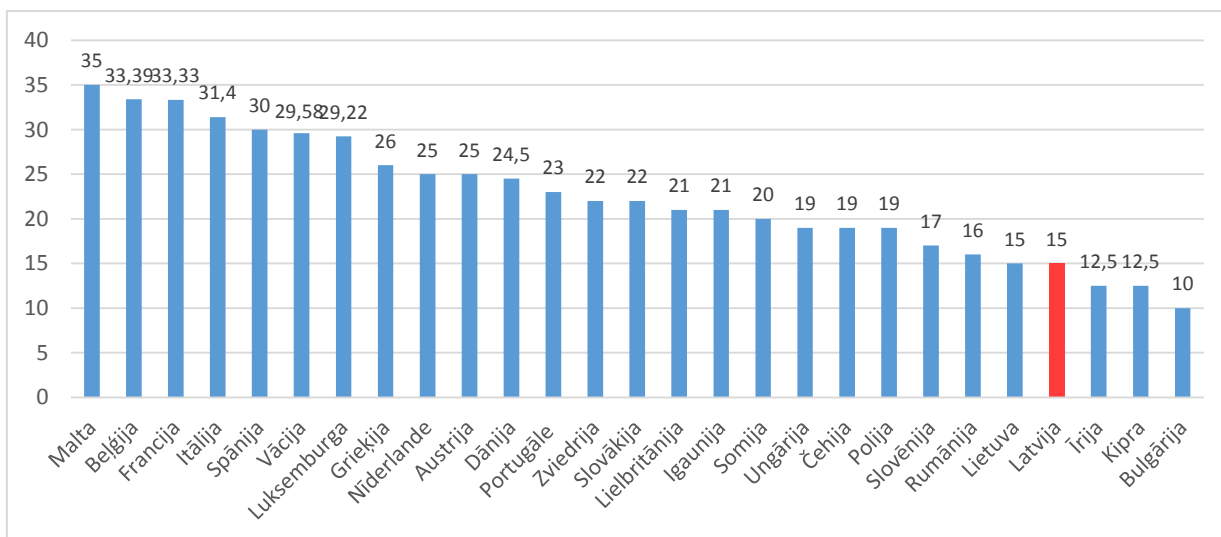
Attiecībā uz nerezidentiem ar nodokli apliekamais objekts Latvijā ir gūtie ienākumi no uzņēmējdarbības vai ar to saistītām darbībām. Nodoklis tiek ieturēts no tādiem maksājumiem, kurus rezidenti un pastāvīgās pārstāvniecības izmaksā nerezidentiem, ja no šiem maksājumiem nav ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis. [3]

Nodokļa apliekamais ienākuma ir uzņēmuma peļņa vai zaudējumi pirms uzņēmuma ienākuma nodokļa atskaitīšanas. Apliekamais ienākums tiek palielināts par

- zaudējumu summu, kuru radījusi nodokļa maksātājam piederošo sociālās infrastruktūras objektu uzturēšana;
- izdevumu summu, kura nav tieši saistīta ar maksātāja saimniecisko darbību.

Uzņēmuma ienākuma nodokli aprēķina peļņai pirms nodokļiem pieskaitot pozīcijas, kas palielina apliekamo ienākumu un atņem pozīcijas, kas samazina apliekamo ienākumu, rezultātā iegūst apliekamo ienākumu, kas tiek pareizināts ar nodokļa likmi – 15%, iznākumā tika aprēķināts aprēķinātais uzņēmuma ienākuma nodoklis. To ietekmē arī dažādas atlaides, kas tiek atskaitītas no aprēķinātā uzņēmuma ienākuma nodokļa un gala rezultātā tiek iegūts uzņēmuma maksājamais ienākums.

No 2004.gada uzņēmuma ienākuma likme ir palikusi nemainīga – 15%. Valdība mēģina veidot tādu nodokļu sistēmu, lai veicinātu uzņēmējdarbību. Uzņēmuma ienākuma nodokļa likmju atšķirības starp Eiropas Savienības dalībvalstīm ir atspoguļotas 2.4. attēlā.

2.4. att. Uzņēmumu ienākuma nodokļa likmes Eiropas Savienības dalībvalstīs 2014.g. (procentos)

[32]

Uzņēmuma ienākuma nodoklis Latvijā ir viens no zemākajiem Eiropas, tas ir viens no stūrakmeņiem investīciju piesaistē. [27] Lietuvai ir tāda pati nodokļu likme, bet Igaunijā nodokļu likme ir 21%, tas nozīmē, ka labvēlīgāki apstākļi ir Latvijā un Lietuvā priekš uzņēmējdarbības, ņemot vērā uzņēmuma ienākuma likmes lielumu.

Apkopojot informāciju par uzņēmuma ienākuma nodokli, var secināt, ka tas tiešā veidā ietekmē uzņēmējdarbību, jo nodoklis ietekmē tīro uzņēmuma peļņu. Pēdējo gadu laikā nodokļa procentu likme uzņēmuma ienākuma nodoklim nav mainījusies, tas nozīmē, ka uzņēmumiem ir iespēja plānot izdevumus šim nodoklim. Latvijai salīdzinājumā ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm ir salīdzinoši zema uzņēmuma ienākuma likme, šis fakts vērtējams pozitīvi, jo tas palielina investīciju piesaisti, tāpat to ietekmē arī dažādi uzņēmuma ienākuma nodokļa atvieglojumi.

Pievienotās vērtības nodoklis

Ar pievienotās vērtības nodokli tiek aplikti sekojoši darījumi:

- preču piegāde, ieskaitot pašpatēriņu;
- pakalpojumu sniegšana, ieskaitot pašpatēriņu;
- preču importu;
- preču piegāde Eiropas Savienības teritorijā;
- jauna transportlīdzekļu iegāde, ko veic ar nodokli neapliekamās personas Eiropas Savienības teritorijā.

Ar nodokli apliekamā persona ir fiziskā vai juridiskā persona, kā arī jebkura cita persona, kas nav reģistrēta Eiropas Savienībā, bet ir reģistrēta kādā no darījuma veikšanas vietām Latvijas Republikā. Ja šādu personu vai personu grupu ar nodokli apliekamā preču piegāžu un sniegto pakalpojumu kopējā vērtība iepriekšējo 12 mēnešu laikā sasniegusi vai pārsniegusi 50000 EUR, tām ir jāreģistrējas kā ar pievienotās vērtības nodokli apliekamām personām.

Pievienotās vērtības pamatlikme ir 21% un samazinātā likme, ko piemēro atsevišķām preču un pakalpojumu kategorijām ir 12% un 0%. [2]

Pievienotās vērtības nodoklis tiek iekasēts no galaproduktu un pakalpojumu patērētājiem katrā ar nodokli apliekamo preču pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas gadījumā. Šis nodoklis tiek pieskaitīts pie preces vai pakalpojuma un iekasēts no patērētāja. Pārdevējs saņemto pievienotās vērtības nodokli, to iemaksā valsts budžetā. [17, 62]

Pievienotās vērtības nodokļa izmaiņas no 2009.gada līdz 2013.gadam ir attēlotas 2.14. tabulā.

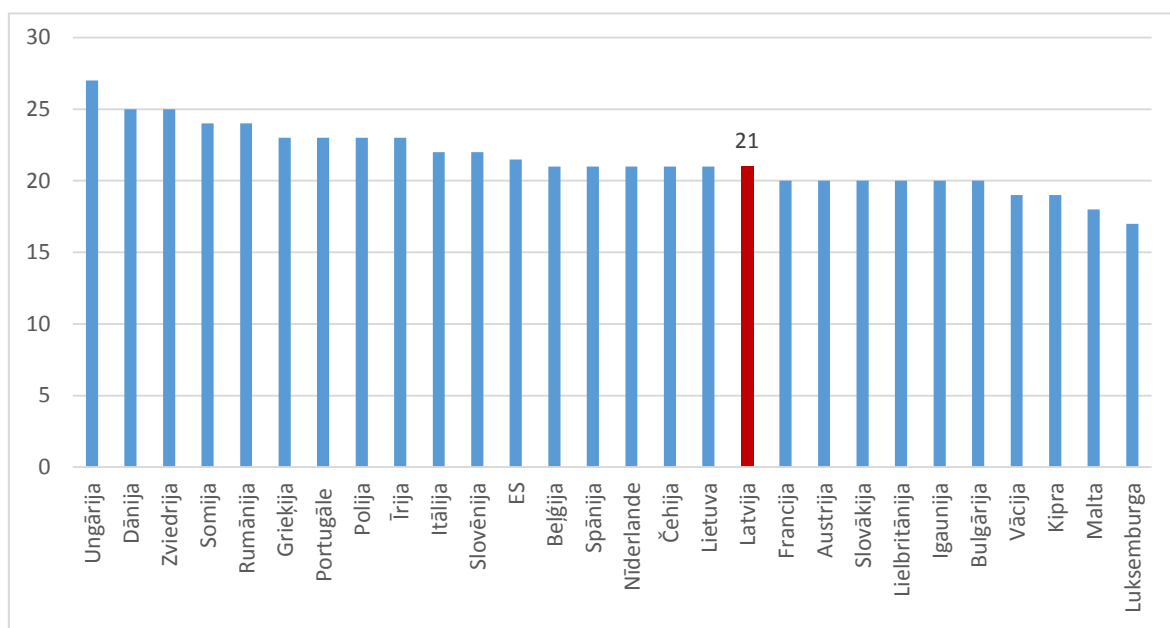
2.14. tabula

PVN likmju izmaiņas 2009. – 2014.g. (procentos) [30]

Apraksts	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PVN standartlikme (%)	21	21	22	22	21	21
PVN samazinātā likme (%)	10	10	12	12	12	12

2009.gadā un 2010.gadā PVN standartlikme attiecīgi bija 21% un 10%. Lai palielinātu valsts budžeta ieņēmumus valdība paaugstināja abas PVN likmes, standartlikmi uz 22% un samazināto likmi uz 12%. PVN nodokļu likmju paaugstināšanas rezultātā 2011.gadā budžeta ieņēmumi no PVN palielinājās par 16,17%. 2012.gadā PVN ieņēmumi arī palielinājās, tas skaidrojams ar iekšzemes pieprasījuma palielināšanos. 2013.gadā, lai mazinātu nodokļu slogu valstī, valdība samazina PVN standartlikmi par 1 procentpunktu, valsts budžeta ieņēmumi nav samazinājušies attiecībā pret iepriekšējo gadu, bet tie ir pieauguši par 4,9% salīdzinot ar 2012.gadu.

Pievienotās vērtības nodokļa likmju salīdzinājums starp Eiropas Savienības dalībvalstīm ir attēlots 2.5. attēlā.

2.5. att. PVN likmes Eiropas Savienības dalībvalstīs 2014.g. (procentos) [7]

Starp Eiropas Savienības dalībvalstīm 2014.gadā Latvija atrodas zem vidējā radītāja pēc pievienotās vērtības nodokļa standarta likmes. Lietuvai PVN standart likme ir tāda pati kā Latvijai, atšķiras tikai samazinātā likme, Lietuvai tā ir 5/9%, bet Latvijai 12%. Igaunijai PVN likme ir par vienu procentpunktu zemāka nekā Latvijā un Lietuvā, tie ir, 20%, kā arī samazinātā likme ir 9%. Salīdzinot Latviju ar kaimiņvalstīm, var secināt, ka standartlikme ir augstāka par Igaunijas, bet samazinātā likme ir visaugstākā.

Optikas biznesā pievienotās vērtības nodoklis iekļauj darījumus, kuri apliekas ar 21%, 12% likmēm un pakalpojumus, kurus neapliek ar pievienotās vērtības nodokli.

Standarta likme 21% tiek piemērota tādiem aksesuāriem kā briļļu futrālis, dažādām briļļu ķēdītēm un aukliņām, sporta brillēm(peldēšanai), salvetēm, saulesbriļļu klipiem, lupām un citiem tamlīdzīgi aksesuāriem, kuri nav saistīti ar medicīnas izstrādājumiem. Ar likmi 21% apliekas saulesbrilles, dažādas laboratorijas preces – šķīdumi, paliktņi, aizsargplēves, citi materiāli – reklāmas materiāli, katalogi, cenrāži, rezerves daļas – deguna balsti, briļļu kājiņas, skrūves, uzgriežņi u.c.

Pazeminātā likme 12% ir precēm un pakalpojumiem, kas ir saistīti ar medicīnu. Šajā kategorijā ir tādi aksesuāri kā lēcu tīrāmie līdzekļi, dažādas ķēdītes brillēm, kontaktlēcu konteineriem, saulesbriļļu klipiem, lupām. Ar pazemināto likmi apliekas gatavās optiskās brilles, ietvari, kontaktlēcu kopšanas līdzekļi, kontaktlēcas, briļļu lēcas, briļļu lēcu sagataves. Pakalpojumi, kuriem ir pazeminātā likme, ir optiķa pakalpojumi, šeit iekļaujas tādas darbības kā briļļu remontēšana, briļļu lēcu tonēšana, kā arī šī likme piemērojas gatavo pasūtījumu piegādei ārpus Latvijas.

Ar pievienoto vērtības nodokli neapliekas redzes pārbaudes, dažādi ārsta slēdzieni, šāda veida pakalpojumi kvalificējas kā medicīniskie pakalpojumi.

Analizējot pievienotās vērtības nodokli, var secināt, ka tas nodrošina lielu daļu ieņēmumu valsts budžetā. Krīzes ietekmē un valsts budžeta konsolidācijas dēļ, valdība 2011.gadā palielināja PVN likmes, līdz ar to ieņēmumi no PVN palielinājās par 16,17%, lai palielinātu budžeta ieņēmumus. Ekonomiskajai situācijai uzlabojoties, valdība samazina nodokļu slogu, samazinot PVN standartlikmi 2013.gadā par 1 procentpunktu, līdz ar to budžeta ieņēmumu daļa no PVN pieauga lēnākā tempā. PVN ietekmē optikas biznesu, jo uzņēmumi, kuri darbojas šajā jomā ir pievienotās vērtības nodokļa maksātāji.

Nekustamā īpašuma nodoklis

Ar nodokli apliek objektus, kas atrodas Latvijas teritorijā un kurus nevar pārvietot no vienas vietas uz otru, tos ārēji nebojājot, - zemi un ēkas (nekustamais īpašums).

Nodokli maksā Latvijas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas un uz līguma pamata izveidotas šādu personu grupas vai to pārstāvji, kuru īpašumā vai tiesiskā valdījumā ir nekustamais īpašums.

Nekustamā īpašuma nodokļa likme ir 1,5% no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības. Kadastrālo vērtību nosaka Valsts Zemes dienests, savukārt maksājamā nodokļa apmēru aprēķina pašvaldība. Taksācijas periods ir kalendārais gads.

1,5 procenti no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības:

- zemei,
- ēkām vai to daļām, izņemot šīs daļas 2.punktā un šā panta 1.2 daļā minētajiem nekustamā īpašuma nodokļa objektiem,
- inženierbūvēm;

Dzīvojamām mājām neatkarīgi no tā, vai tās ir vai nav sadalītas dzīvokļu īpašumos, dzīvojamo māju daļām, telpu grupām nedzīvojamās ēkās, kuru lietošanas veids ir dzīvošana, kā arī telpu grupām, kuru lietošanas veids ir saistīts ar dzīvošanu (garāžām, autostāvvietām, pagrabiem, noliktavām un saimniecības telpām), ja tās netiek izmantotas saimnieciskās darbības veikšanai:

- 0,2 procenti no kadastrālās vērtības, kas nepārsniedz 56 915 euro,
- 0,4 procenti no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 56 915 euro, bet nepārsniedz 106 715 euro,
- 0,6 procenti no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 106 715 euro. [5]

Optikas biznesu nekustamā īpašuma nodoklis piemērojas par uzņēmumu piederošiem nekustamajiem īpašumiem. Nodokļu maksājumi notiek tāpat kā citos Latvijas uzņēmumos.

Dabas resursu nodoklis

Dabas resursu nodoklis tiek piemērots jau kopš 1991.gada. Šī nodokļa mērķis ir veicināt dabas resursu efektīvu izmantošanu, samazināt un ierobežot vides piesārņošanu, veicināt dažādu tehnoloģiju ieviešanu, kas saudzētu vidi, atbalstīt tautsaimniecību un nodrošināt vides aizsardzības pasākumus. Dabas resursu nodoklis nav vērts uz ieņēmumiem, bet gan uz atbrīvojumiem. Pamatlikmes piemēro pa dabas resursu lietošanu limita robežās, tiek piemērotas

arī papildlikmes par limita pārtēriņu. Apliekamās darbības ir saistītas ar dabas resursu izmantošanu un vides piesārņošanu, videi kaitīgu preču un to iepakojumu laišana Latvijas tirgū un citas darbības. Šī nodokļa likmes ir dažādas un piemērojamas par dažādām darbībām. Arī optikas biznesa uzņēmumi saskaras ar šo nodokli, lai gan šī nodokļa īpatsvars kopējos samaksātajos nodokļos ir neliels, tomēr uzņēmumiem ir jārēķinās ar izmaksām, kas tiks novirzītas šī nodokļa samaksāšanai.

Optikas uzņēmumus dabas resursu nodoklis skar mazākā mērā, pārsvarā optikas uzņēmumiem nodoklis ir jāmaksā par preču iepakojumiem.

Ievedmuitas nodoklis

Šis nodoklis ir saistāms ar preču pārvietošanu pāri Latvijas robežai. Ievedmuitas nodoklis parasti ir iekļauts preču pašizmaksā. Ievedmuitas nodoklis skar uzņēmumus tādā gadījumā, ja preces tiek importētas no citām valstīm. [25]

Optikas biznesa uzņēmumus ievedmuitas nodoklis skar samērā nelielā veidā.

Riska nodeva

Riska nodevu maksā visi uzņēmumi, kuri nodarbina cilvēkus. 2014.gadā riska nodevas apmērs bija 0,36 EUR mēnesī par katru darbinieku, ar kuru ir nodibinātas darba tiesiskās attiecības. [30]

Apskatot nodokļus un nodevas, kuras ietekmē optikas biznesu, var secināt, ka optikas uzņēmumi būtiski neatšķiras no citiem Latvijas uzņēmumiem. Uzņēmumi, kuri nodarbojas ar optikas biznesu, maksā tieši tādus pašus nodokļus kā citi uzņēmumi un ievēro Latvijas likumdošanu saistībā ar nodokļu maksāšanu. Atšķirība ar citiem uzņēmumiem ir tāda, ka optikas preces un pakalpojumi kvalificējas kā medicīnas preces un pakalpojumi, līdz ar to optikas uzņēmumus skar ne tikai PVN standartlikme, bet arī samazinātā likme.

Lai noteiktu, kādā mērā nodokļi ietekmē Latvijas optikas biznesu, darba autore izvēlējās izpētīt Latvijas lielākā optikas uzņēmuma SIA "Optometrijas centrs" darbību un nodokļu maksājumus.

3. NODOKĻU IETEKME UZŅĒMUMĀ „SIA OPTOMETRIJAS CENTRS”

3.1. Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” darbība

SIA „Optometrijas centrs” ir dibināts 1992.gada 8.decembrī, tas tika reģistrēts Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā ar nosaukumu „Latvijas Universitātes Optometrijas centrs”. Uzņēmuma dibinātāji ir Latvijas Universitātes Pusvadītāju fizikas katedras darbinieki. Uzņēmums nodarbojas ar mazumtirdzniecību, tas piedāvā optikas produktus un optometrijas pakalpojumus Latvijas un Lietuvas iedzīvotājiem. Uzņēmums darbojās arī vairumtirdzniecībā, tas ir optikas instrumentu, kontaktlēcu, lēcu un briļļu izplatītājs Baltijas valstīs. Tas ir lielākais optikas tīkls Latvijā. Uzņēmums nodarbojas ar briļļu un kontaktlēcu tirdzniecību, kā arī ar optisko un oftalomogisko instrumentu tirdzniecību un servisa apkalpošanu Baltijas valstīs.

1996.gadā optikas veikali iegūst nosaukumu „Pasaules optika”. Tiek atvērti 13 veikali Rīgā, Daugavpilī un Valmierā. 1997.gadā tiek atvērs ekskluzīvs optikas salons Berga bazārā „Lornete”. 2002.gadā SIA „LU Optometrijas centrs” iegādājās veikalu tīklu ar Lielbritānijas zīmolu “Vision Express”. Uzņēmuma mazumtirdzniecības apgrozījums dubultojās un tas deva iespēju iziet ārpus Latvijas robežām uz Lietuvu. Līdz ar to SIA „Optometrijas centrs” kļuva par optikas preču tirdzniecības līderi Baltijas valstīs, ar visnozīmīgāko tirgus daļu, apgrozījumu un darbinieku skaitu. 2003.gadā uzņēmums nopērk veikalu grupu Lietuvā „Viļņas Optika”. 2006.gadā tika iegādāta veikalu grupa „Eirooptika” Lietuvā. 2007.gadā uzņēmums uzsāk attīstīt mazumtirdzniecības brendu Latvijā „Optio”. Vēlāk par „Optio” tika pārsaukti arī Viļņas optikas un Eirooptikas veikali Lietuvā.

Uzņēmumam šobrīd pieder lielākā tirgus daļa optikas jomā, tas aizņem vairāk kā 50% no Latvijas kopējā darījumu apjoma. Uzņēmums pārstāv 4 mazumtirdzniecības ķēdes Latvijā: Pasaules optika, Vision Express, OptiO, Lornete. 2013.gadā kopējais veikalu skaits uzņēmumam Latvijā bija 43. Uzņēmuma grupā ietilpst arī Lietuvas Vision Express UAB veikalu tīkls, tas sastāv no 19 veikaliem un veido aptuveni 14% no Lietuvas optikas tirgus.

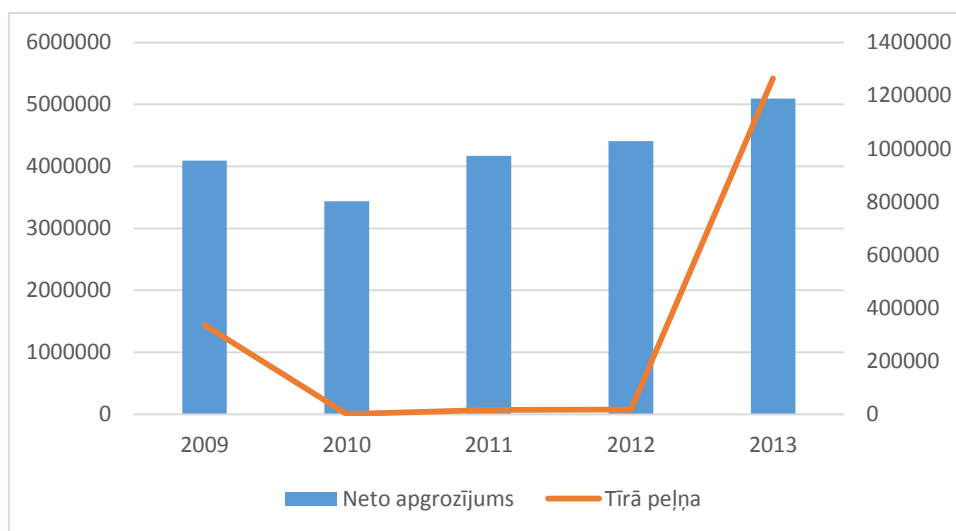
Finanšu rādītāji uzņēmuma ir labi, visus pārskata gadus ir stabils neto apgrozījums. Neto apgrozījums SIA „Optometrijas centrs”, ieskaitot Vision Express tīklu, 2013.gadā sastādīja 5751477 LVL. [35]

Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” dati 2009. – 2013.g. [35]

Optometrijas centrs (PO, OptiO)	2009	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums (LVL)	4094626	3435557	4169046	4410103	5094398
Veikalu skaits	25	25	26	26	33
Darbinieku skaits	202	187	174	189	214
Tīrā peļņa (LVL)	335527	418	15737	17390	1264336

Analizējot uzņēmuma saimniecisko darbību, var secināt, ka uzņēmums no 2009. līdz 2013.gadam ir strādājis ar pozitīvu rezultātu (3.1. tab.) Labākus finanšu rādītājus uzņēmums uzrādīja 2009.gadā, gan apgrozījuma, gan tīrās peļņas rādītāji bija salīdzinoši augsti. Ekonomiskā krīze skāra arī šo uzņēmumu, tāpēc finanšu rādītāji kritās. Pēdējos gados rādītājiem tieksme ir palielināties, un 2013.gadā uzņēmumam ir vislielākais apgrozījums un tīrā peļņa ir ievērojami palielinājusies, salīdzinājumā pret 2012. gadu.

Jauno veikalu skaits pakāpeniski palielinās, 2009.gadā veikalu skaits ir 25, 2013.gadā tas ir kopumā palielinājies par 11 veikaliem. Krīzes rezultātā uzņēmums 2010.gadā samazināja nodarbināto darbinieku skaitu, tas samazinājās līdz 187. Pārējos gados tas palielinās, jo palielinājies ir veikalu skaits un uzlabojušies ir finanšu rādītāji, līdz ar to uzņēmums spēj nodarbināt vairāk darbiniekus.

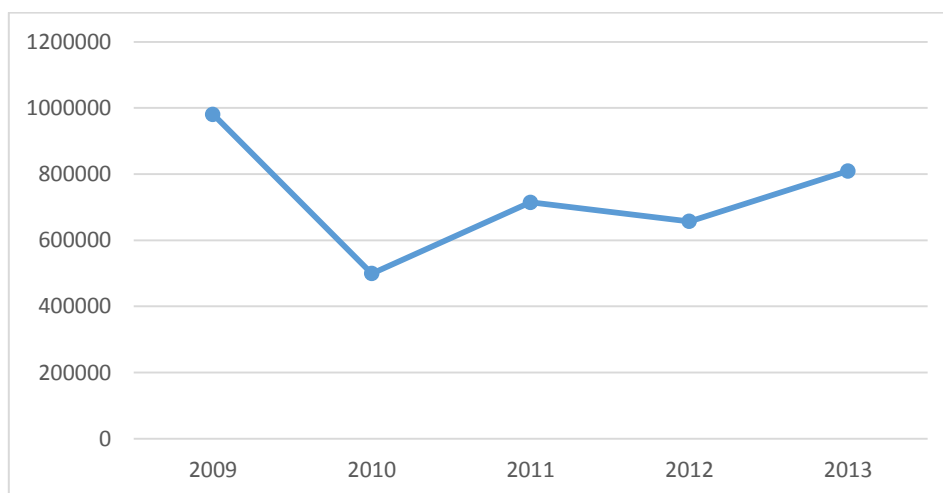

3.1. att. SIA „Optometrijas centrs” neto apgrozījuma un tīrās peļņas izmaiņas 2009. – 2013.g. [35]

SIA „Optometrijas centrs” neto apgrozījuma un tīrās peļņas izmaiņas no 2009. līdz 2013.gadam ir atspoguļotas 3.1. attēlā. Krīzes ietekmē ir vērojams straujš visu rādītāju samazinājums, neto apgrozījums 2010.gadā kritās par 16,1%. Ļoti liels samazinājums vērojams 2010.gadā tīrā peļņa ir samazinājusies par 99,88%, tas skaidrojams ar salīdzinoši lielām pārdotās produkcijas ražošanas izmaksām, kā arī lielām administrācijas izmaksām.

2011.gadā ir palielinājies neto apgrozījums līdz 4169046 LVL, vērojama arī tīrās peļņas palielinājums, pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi ir palielinājušies vairāk kā uz pusi, kā arī ir samazinājušies pārējie procentu izdevumi uz tamlīdzīgas izmaksas, tas izraisīja tīrās peļņas palielinājumu uzņēmumam. Ievērtības cieniņgs tīrās peļņas palielinājums ir vērojams 2013.gadā, tīrā peļņa ir sasniegusi 1264336 LVL, salīdzinot ar citiem gadiem, tīrā peļņa ir daudzas reizes lielāka. Izpētot peļņas un zaudējumu aprēķinu, palielinājums ir radies sakarā ar pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu nelielu palielināšanos pret apgrozījumu, lielākā mērā tīrās peļņas palielinājumu ietekmēja pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi, kuri salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir pieauguši gandrīz 7 reizes.

Uzņēmums SIA „Optometrijas centrs” tāpat kā citi Latvijas uzņēmēji ir nodokļu maksātājs. Kā jau tika noskaidrots, optikas uzņēmumiem sakarā ar maksājamiem nodokļiem nav nekādu specifiku. Uzņēmums SIA „Optometrijas centrs” maksā 7 nodokļus un 1 nodevu. Uzņēmuma maksātie nodokļi ir uzņēmuma ienākuma nodoklis, pievienotās vērtības nodoklis, valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas, iedzīvotāju ienākuma nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis, dabas resursu nodoklis, ievadmuitas nodoklis, kā arī riska nodeva. Uzņēmuma samaksātos kopējos nodokļus no 2009.gada līdz 2013.gadam var redzēt 3.2.attēlā.

3.2 att. SIA „Optometrijas centrs” nodokļu maksājumi valsts budžetā 2009. – 2013.g. [35]

2009.gadā uzņēmuma kopējais samaksāto nodokļu apjoms bija 980909,5 LVL. 2010.gadā kopējie nodokļu maksājumi strauji samazinājās līdz 499191 LVL. Nodokļa maksājumu samazināšanos galvenokārt ietekmēja neto apgrozījuma samazināšanās un darbinieku skaita samazināšanās. 2011.gadā palielinoties apgrozījumam, palielinās arī kopējo nodokļu maksājumi.

Kopējais samaksāto nodokļu apjoms uzņēmumam SIA „Optometrijas centrs” 2013.gadā bija 809504 LVL.

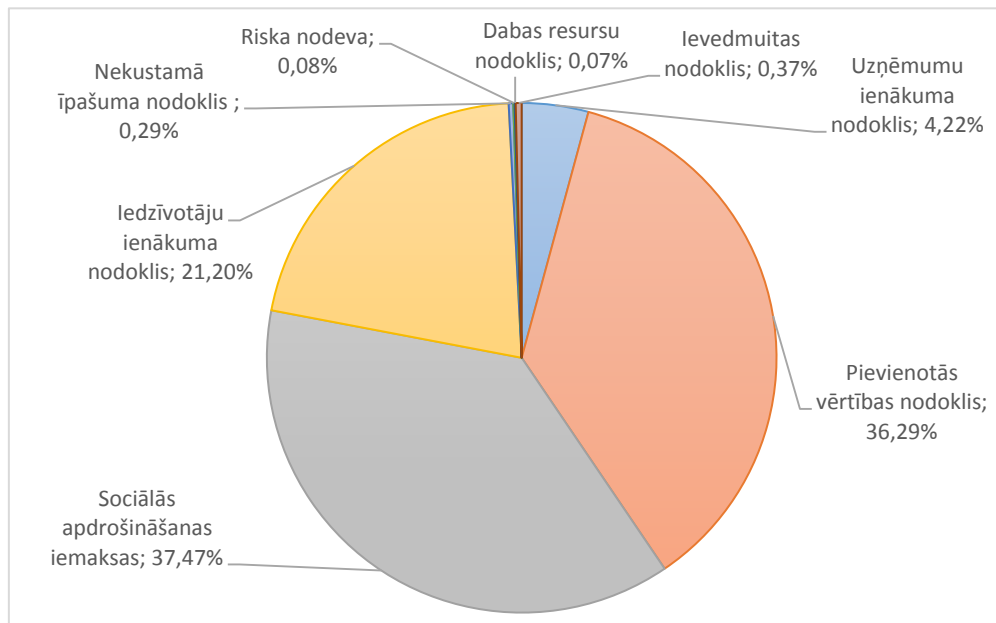
3.2. tabula

SIA „Optometrijas centrs” nodokļu maksājumi 2009. – 2013.g. (LVL) [35]

Nodokļa veids	2009	2010	2011	2012	2013
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	99785	32659	19056	60	3101
Pievienotās vērtības nodoklis	420203	129626	266478	209632	248746
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	299755	204235	270315	273817	323680
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	154663	128057	152932	167537	172944
Nekustamā īpašuma nodoklis	1841	2022	2117	2318	2241
Riska nodeva	612	558	582	614	637
Dabas resursu nodoklis	835,46	468	1106	150	
Ievedmuitas nodoklis	3215	1566	1848	3052	4035
Kopā	980909,5	499191	714434	657180	809504

3.2. tabula atspoguļo visus uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” nodokļu maksājumus no 2009. līdz 2013.gadam. Lielākās izmaiņas pārskata periodā ir bijušas tādiem nodokļiem kā uzņēmuma ienākuma nodoklim, pievienotās vērtības nodoklim, sociālās apdrošināšanas iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodoklim. Pārsvārā tie ir nodokļi, kuri sastāda lielāko īpatsvaru kopējo nodokļu maksājumos.

2010.gadā gandrīz visi nodokļu maksājumi ir krietni samazinājušies, līdz ar to kopējie nodokļu maksājumi salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir samazinājušies par 49,1%. Vislielākais samazinājums ir pievienotās vērtības nodoklis, tas skaidrojams ar neto apgrozījuma samazinājumu.

3.3. att. **Kopējo nodokļu maksājumu sadalījums SIA „Optometrijas centrs” 2009. – 2013.g.** [35]

Uzņēmuma kopējo samaksāto nodokļu sadalījumu procentos parāda 3.2.attēls. Uzņēmuma lielākos procentu maksājumus sastāda nodarbinātības nodokļi, tie kopā sastāda 58,67% no kopējiem nodokļu maksājumiem. Lielāko īpatsvaru 37,47% sastāda tieši valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Uzņēmums 36,29% no kopējiem nodokļiem samaksā pievienotās vērtības nodokli. 4,22% no kopējiem samaksātajiem nodokļiem sastāda uzņēmuma ienākuma nodoklis. Šie ir lielākie nodokļi, kurus maksā uzņēmums SIA „Optometrijas centrs”. Salīdzinoši mazus nodokļu maksājumus uzņēmums samaksāja par uzņēmuma ienākuma nodokli, ievadmuitas nodokli, nekustamo īpašuma nodokli un riska nodevu.

Kā jau darba pirmajā daļā tika minēts, ka nodokļu slogs uz darbaspēka izmaksām ir augsts, arī šajā uzņēmumā var redzēt, ka lielākos nodokļus tas samaksā tieši nodarbinātības nodokļos. Tāpēc darba autore darba turpinājumā apskatīs nodokļus, kuri visvairāk ietekmē uzņēmumu SIA „Optometrijas centrs”, tie ir, nodarbinātības nodokļi, pievienotās vērtības nodoklis un uzņēmuma ienākuma nodoklis. Lai mazinātu nodokļu slogu optikas uzņēmumiem, valdībai būtu jāizvērtē valsts sociālo obligāto iemaksu likmes samazināšanu vēl lielākā mērā. Uzņēmums ir ieinteresēts, lai iedzīvotāju ienākuma nodokļa apliekamā bāze būtu mazāka, tāpēc to nepieciešams samazināt, izskatot piedāvājumu samazināt atvieglojumu par apgādājamo. Optikas uzņēmumus ietekmē

pievienotās vērtības nodoklis, liela daļa no precēm tiek aplikta ar PVN samazināto likmi, lai atvieglotu nodokļu slogu, būtu nepieciešams samazināt šo likmi.

3.2. Nodarbinātības nodokļu izpēte

Tā kā lielu īpatsvaru nodokļu kopējos maksājumos sastāda nodarbinātības nodokļi, darba autore apskatīs, kā ir mainījušies nodokļu maksājumi iedzīvotāju ienākuma nodoklim un valsts sociālajām apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

3.3. tabula

Nodokļu elementu un to maksājumu izmaiņas SIA „Optometrijas centrs” 2009. – 2013.g. [30; 35]

Nodokļa veids	2009	2010	2011	2012	2013
Sociālās apdrošināšanas iemaksas (LVL)	299755	204235	270315	273817	323680
VSAOI Darba ņēmējs (%)	9,00	9,00	11	11	11
VSAOI Darba devējs (%)	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis (LVL)	154663	128057	152932	167537	172944
IIN no darba algas (%)	23	26	25	25	24
Neapliekamais minimums (LVL)	35	35	45	45	45
Atvieglojums par apgādājamo (LVL)	63	63	70	70	80
Minimālā mēneša alga (LVL)	180	180	200	200	200

Nodokļu likmju, atvieglojumu, neapliekamā minimuma, minimālās mēneša algas, uzņēmuma samaksāto nodokļu un darbinieku skaits ir atspoguļots 3.3. tabulā.

2009.gadā SIA „Optometrijas centrs” sociālajās apdrošināšanas iemaksās samaksāja 299755 LVL, šajā gadā tas nodarbināja vidēji 202 darbiniekus. 2010.gadā iemaksas samazinājās par 32,86%, to ietekmēja nodarbināto skaita samazinājums, jo procentu likmes gan darba devējam, gan darba ņēmējam palika nemainīgas, attiecīgi – 24,09%, 9,00%. 2011.gadā tika palielināta darba ņēmēja likme no 9% uz 11%. Lai gan nodarbināto skaits uzņēmumā samazinās, bet sociālo iemaksu apjoms ir palielinājies, tas skaidrojams ir ar darba ņēmēja likmes

palielinājumu. 2012.gadā palielinās sociālo iemaksu lielums par 1,29%, jo palielinās nodarbināto skaits par 15 darbiniekiem. 2013.gadā nodarbināto skaits pieaug par 25 darbiniekiem, sociālās iemaksas palielinās par 18,21%. Ņemot vērā sociālo iemaksu palielinājumu, var secināt, ka 2013.gadā darbiniekiem tika izmaksātas lielākas algas, uz to arī norāda pārdošanas izmaksu palielinājums peļņas un zaudējumu aprēķinā.

Tā kā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas darba devējam tieši ietekmē uzņēmuma tīro peļņu, tad darba autore apskata situāciju, kā uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” tīro peļņu 2013.gadā ietekmētu sociālo iemaksu darba devējam nosakot 2015.gada līmenī.

3.4. tabula

Valsts sociālo obligāto apdrošināšanas iemaksu izmaiņas 2013.gadā uzņēmumam SIA „Optometrijas centrs” [35]

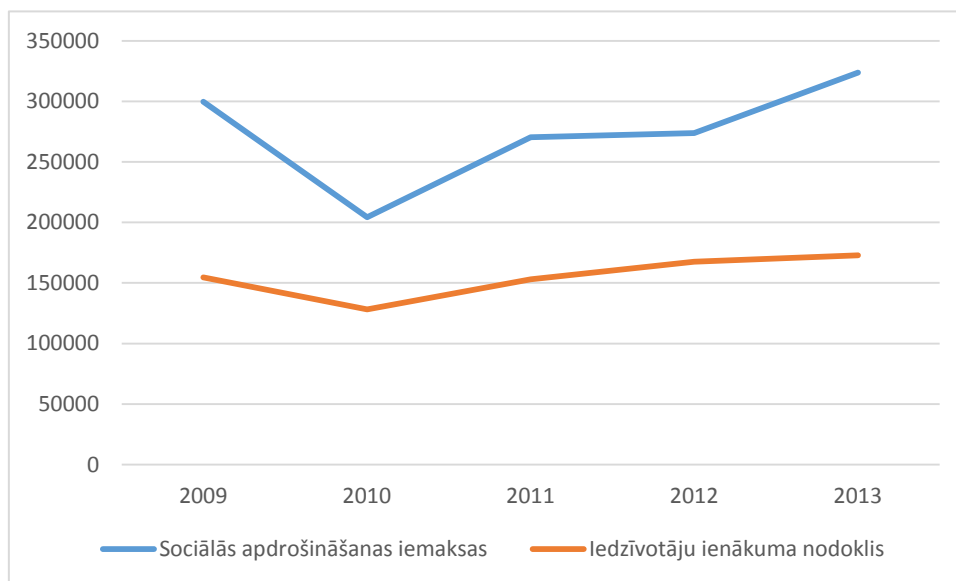
	2013 DD=24,09%	2013 DD=23,59%
BI	948987	948987
VSAOI DD	228610,97	223866,03

Uzņēmuma tīro peļņu ietekmē valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, 2013.gadā tās bija 24,09% apmērā darba devējam. Ja pie tāda paša bruto ieņēmuma apjoma, darba devēja sociālās iemaksas samazinātu par pus procentpunktu, tad uzņēmums SIA „Optometrijas centrs” par šo nodokli samaksātu par 4744,94 LVL mazāku summu. Par šo summu palielinātos uzņēmuma tīrā peļņa. Samazinot darba devēja valsts sociālo obligāto apdrošināšanas iemaksas likmi par pus procentpunktu, 2013.gadā uzņēmuma tīrā peļņa palielinātos par 0,38%. (4.pielikums).

Lai uzņēmums spētu iegūt lielāku tīro peļņu, valdībai būtu jāizskata valsts sociālo apdrošināšanas obligāto iemaksu likme, to varētu arī turpmāk samazināt par pusprocenta punktu, lai atvieglotu uzņēmuma nodokļu slogu darbaspēkam. Nodokļu slogs uzņēmumam tiek rēķināts konkrētā nodokļa samaksāto summu attiecinot pret neto apgrozījumu. Nodarbinātības nodokļu slogs uzņēmumam ir 12,30%. Šis rādītājs ir optimālā lielumā, bet, salīdzinot ar citu nodokļu slogu, no visiem, nodarbinātības nodokļu slogs ir visaugstākais.

Mazāk svārstīgas ir iedzīvotāju ienākuma nodoklī samaksātās summas. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis sastāda 21,20% no visiem uzņēmuma maksājamiem nodokļiem. 2009.gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme bija – 23%, uzņēmuma maksājumi bija 154663 LVL. Krīzes

seku dēļ, 2010.gadā valdība palielināja iedzīvotāju ienākuma nodokli no 23% līdz 26%, neapliekamais minimums palika tāds pats kā 2009.gadā – 35 Ls, atvieglojums par apgādājamo – 63 Ls, minimālā mēneša alga 180 Ls apmērā. Uzņēmums iedzīvotāju ienākuma nodoklī 2010.gadā samaksāja par 17,20% mazāku summu nekā 2009.gadā, tā kā pārējie lielumi palika nemainīgi, var secināt, ka to ietekmēja darbinieku skaita samazinājums. Lai samazinātu iedzīvotāju ienākumu nodokļa slogu 2011.gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme tika samazināta uz 25%, kā arī tika palielināts nepaliekamais minimums uz 45 Ls, atvieglojums par apgādājamo palielinājās līdz 70 Ls un minimālā mēneša alga pieauga līdz 200 Ls. Lai gan tika samazināts nodokļu slogs iedzīvotājiem un vidējais nodarbināto skaits samazinās, uzņēmums ir samaksājis iedzīvotāju ienākuma nodoklī lielāku summu nekā 2010.gadā. 2012.gadā nodokļu likme paliek nemainīga – 25%, ir vērojami lielāki iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumi, jo ir palielinājies vidējais nodarbināto skaits. 2013.gadā tika samazināta iedzīvotāju ienākuma likme no 25% uz 24%, valdība turpina samazināt nodokļu slogu un atvieglojumu par apgādībā esošu personu palielina līdz 80 Ls. Uzņēmums 2013.gadā iedzīvotāju ienākuma nodoklī samaksāja 172944 LVL, kas ir par 3,22% lielāks nekā 2012.gadā, tas saistās ar lielāku nodarbināto skaitu uzņēmumā.

3.4. att. Sociālo apdrošināšanas iemaksu un iedzīvotāju ienākuma nodokļu maksājumu dinamika SIA „Optometrijas centrs” 2009. – 2013.g. [35]

Salīdzinot abus nodarbinātības nodokļus, var redzēt, ka uzņēmums gandrīz divas reizes vairāk samaksā sociālajās valsts apdrošināšanas obligātajās iemaksās (3.3.att.). Iedzīvotāju

ienākuma nodokļu maksājumi ir stabilāki nekā sociālie maksājumi. Abu nodokļu tendences ir līdzīgas, 2010.gadā abu nodokļu maksājumi samazinājās, jo samazinājās uzņēmuma nodarbināto skaits, pārējos gados tas aug, tāpat arī nodokļu maksājumi.

Lai varētu redzēt iedzīvotāju ienākuma nodokļu ietekmi uz uzņēmuma rādītājiem, darba autore izvēlējās modelēt situāciju – 2013.gadā piemērojot atvieglojums par apgādājamo 2015.gada lielumā – 115,96 LVL (165 EUR), citiem rādītājiem paliekot nemainīgiem. 3.5. tabulā ir parādīti veiktie aprēķini.

3.5. tabula

Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” iedzīvotāju ienākuma nodokļa sastāvdaļas 2013.gadā [35]

	2013	2013 A=115,96
BI	948987	948987,00
AI	116438,83	116438,83
NM (45)	74038,92	74038,92
A (70/80)	37909,25	58612,76
NAI	720600,00	699896,49
IIN	172944	167975,16
Vidējais darbinieku skaits	214	214
IIN no darba algas	24%	24%

Piemērojot 115,96 LVL lielu atvieglojumu par apgādājamo iedzīvotāju ienākuma nodokļa apliekamā bāze samazinātos par 2,87%, kopā iedzīvotāju ienākuma nodoklis samazinātos par 4968,84 LVL. Šis nodoklis neietekmēs uzņēmuma peļņu, bet tā samazinājums, ļaus darbiniekiem iegūt lielāku reālo algu.

Darbinieku ieguvums no atvieglojuma palielināšanas par apgādājamo 2013.gadā ir attēlots 3.6. tabulā.

Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” vidējās algas izmaiņas 2013.gadā, LVL [35]

	2013	2013 A=115,96 LVL
Vidējā darba alga	369,54	369,54
VSAOI DN	40,65	40,65
Neapliekamais minimums	45	45
Atvieglojumi	75	115,96
IIN bāze	50,13	40,30
Neto alga	278,76	288,59

Aprēķini tika balstīti uz vidējo algu 2013.gadā uzņēmumā SIA „Optometrijas centrs”. Palielinot atvieglojumu par apgādājamo līdz 115,96 LVL, darbinieks, kuram ir vidējā alga 369,54 LVL, uz rokas saņemt 9,83 LVL lielāku summu nekā, ja atvieglojums būtu 2013.gada lielumā.

Samazinot valsts sociālās obligātās iemaksas par pusprocentu, nodokļu maksājumi uzņēmumam par šo nodokli samazinās par 4744,94 LVL. Iedzīvotāju ienākuma bāzes palielināšana, palielinot atvieglojumu par apgādājamo līdz 115,96 LVL, samazina iedzīvotāju ienākuma nodoklī samaksātos maksājumus par 4968,84 LVL. Šīs izmaiņas samazina nodarbinātības nodokļu slogu uzņēmumā no 9,75% uz 7,69%. Lai gan veiktās izmaiņas ir salīdzinoši mazas, uzņēmuma nodokļu slogs samazinās par 2,06 procentu punktiem.

Valdība pēdējo gadu laikā mēģina samazināt nodokļu slogu uzņēmējdarbībai, samazinot sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas par 1 procentpunktu, kā arī palielinot atvieglojumu par apgādājamo. Uzņēmuma ieguvums no iedzīvotāja ienākuma nodokļa elementu mainīšanas vidējā un ilgtermiņā varētu izpausties arī tādā veidā, ka iedzīvotāju pirktspēja palielinātos, līdz ar to palielinātos iekšzemes pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem un palielinātos uzņēmuma peļņa.

3.3. Pievienotās vērtības nodoklis

Tā kā uzņēmums SIA „Optometrijas centrs” nodarbojas ar optikas biznesu, tas piedāvā dažādas preces un pakalpojumus, par kuriem ir jāmaksā pievienotās vērtības nodoklis. Pievienotās vērtības nodokļu maksājumi sastāda 36,29% no visiem samaksājamiem nodokļiem, tie

ir otri lielākie nodokļu maksājumi aiz sociālajām apdrošināšanas obligātajām iemaksām. Uzņēmuma PVN maksājumu un nodokļu likmju izmaiņas ir attēlotas 3.7. tabulā.

3.7. tabula

Pievienotās vērtības nodokļu likmju un SIA „Optometrijas centrs” maksājumi 2009. – 2013.g.

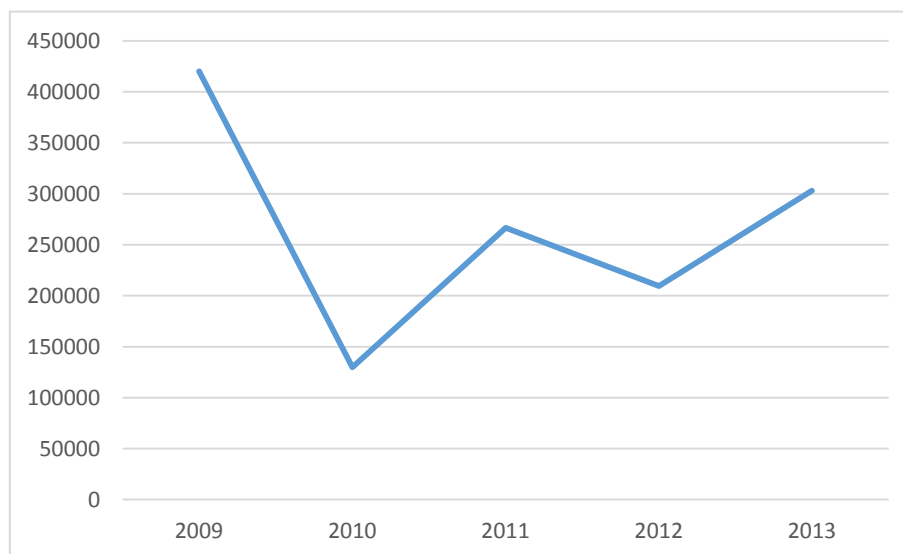
[30; 35]

Nodokļa veids	2009	2010	2011	2012	2013
Pievienotās vērtības nodoklis (LVL)	420203	129626	266478	209632	302857
PVN standartlikme (%)	21	21	22	22	21
PVN samazinātā likme (%)	10	10	12	12	12

SIA „Optometrijas centrs” piedāvā dažādu optikas preču un pakalpojumu klāstu, tāpēc uzņēmums maksā salīdzinoši lielas summas par PVN. Uzņēmumam ļoti nozīmīga ir PVN samazinātā likme, jo tas piedāvā preces, kuras kvalificējas kā medicīnas preces. Nodokļu maksājumi pārskata periodā ir mainīgi, tos ietekmē gan neto apgrozījuma svārstības, gan likmju izmaiņas.

2009.gadā PVN maksājumi uzņēmumam sastādīja 420203 LVL. PVN standartlikme bija 21%, samazinātā likme – 10%. 2010.gadā nodokļu maksājumi samazinājās par 69,15%, lai gan nodokļu likmes ir palikušas nemainīgas. Šis samazinājums ir saistāms ar neto apgrozījuma izmaiņām, līdz ar to PVN maksājumi ir būtiski samazinājušies.

2011.gadā budžeta konsolidācijas dēļ, valdība noteica augstākas PVN likmes, standartlikmi palielinot no 21% uz 22% un samazināto likmi no 10% uz 12%. Šādas nodokļu likmju izmaiņas, palielināja uzņēmuma PVN maksājumus vairāk kā divas reizes. PVN maksājumu straujo palielinājumu ietekmēja arī neto apgrozījuma palielinājums par 21,34%. 2012.gadā maksājumi par PVN bija 209632 LVL, salīdzinot tos ar iepriekšējo gadu tie ir samazinājušies, lai gan nodokļu likme ir palikusi nemainīga un neto apgrozījums ir palielinājies. 2013.gadā Latvijā PVN standartlikme samazinājās no 22% uz 21%, uzņēmuma maksājumi ir palielinājušies, jo palielinājās neto apgrozījums.

3.5. att. Pievienotās vērtības nodokļu maksājumi SIA „Optometrijas centrs” 2009. – 2013.g. [35]

Nodokļu maksājumu izmaiņas 2009. – 2013.gadā ir attēlotas 3.5. attēlā. Vislielākās izmaiņas PVN maksājumos ir 2010.gadā, kad tie samazinājās vairāk kā uz pusi. Nodokļu likmju palielinājuma un neto apgrozījuma pieauguma dēļ, palielinājās arī PVN maksājumi 2011.gadā. 2013.gadā vērojams nodokļu maksājumu kāpums, bet nodokļu maksājumi nav tik lieli kā 2009.gadā, lai gan neto apgrozījums 2013.gadā ir krietni lielāks nekā 2009.gadā.

Izpētot PVN nodokļu maksājumus uzņēmumam SIA „Optometrijas centrs”, var secināt, ka tie svārstās, to ietekmē gan procentu likmju izmaiņas, gan uzņēmuma apgrozījuma izmaiņas. 2013.gadā samazinot PVN standartlikmi uz 21%, uzņēmuma maksājumi pieaug par 44,43%, pieaugumu var skaidrot ar neto apgrozījuma pieaugumu. 2013.gada maksājumus salīdzinot ar 2009.gada PVN maksājumiem, var redzēt, ka, lai gan 2013.gadā ir vienāda standartlikme un augstāka samazinātā PVN likme, nodokļu maksājumi ir zemāki, tāpat neto apgrozījums ir krietni lielāks nekā 2009.gadā.

Uzņēmums SIA „Optometrijas centrs” valsts budžetā pēc PVN deklarācijas (2.pielikums) 2013.gadā samaksāja 248745,71 LVL. Šāda summa tika iegūta no aprēķinātā nodokļa atņemot priekšnodokli. Kopējo darījumu vērtība bija 5577344,05 LVL.

Modelējot situāciju, ja 2013.gadā samazinātā PVN likme būtu 10%, 12% vietā, tad uzņēmuma samaksātais PVN nodoklis valsts budžetā samazinātos par 39,38%. Izmaiņas ir samērā lielas, jo darījumi, kuriem piemērojas PVN samazinātā likme sastāda 55,24% no visiem uzņēmuma darījumiem. Šīs izmaiņas ietekmētu uzņēmuma naudas plūsmu (3.pielikums), gala rezultātā, ja PVN samazinātā likme 2013.gadā būtu 10%, tad maksājumi par PVN samazinātos

par 97961,68 LVL un nauda un tās ekvivalenti uzņēmumam SIA „Optometrijas centrs” palielinātos vairāk kā divas reizes. Tā rezultātā palielinātos naudas atlikums uzņēmumā un ietaupītos līdzekļus uzņēmums varētu novirzīt citu darījumu veikšanai vai uzņēmuma attīstībai.

Nodokļu slogs pievienotās vērtības nodoklim uzņēmumam ir 5,95%. Samazinot PVN samazināto likmi, nodokļu slogs samazinātos uz pusi un būtu 2,96% apmērā.

Valdībai būtu jāapskata iespēja samazināt pievienotās vērtības nodokļu likmi par diviem procentpunktiem, jo ņemot vērā SIA “Optometrijas centrs” piemēru, uzņēmumam samazinātos nodokļu slogs attiecībā pret šo nodokli par 3,99 procentpunktiem.

3.4. Uzņēmumu ienākumu nodoklis

Latvijā uzņēmumu ienākuma nodokli maksā uzņēmumi, kuri nodarbojas ar uzņēmējdarbību. Arī SIA „Optometrijas centrs” ir uzņēmuma ienākuma nodokļa maksātājs. Šis nodoklis kopējo maksāto nodokļu struktūrā uzņēmumam sastāda 4,22%. Tie ir ceturtie lielākie nodokļu maksājumi. Uzņēmuma maksājumi par uzņēmuma ienākuma nodokli un procentu likmes 2009. – 2013.gadam ir atspoguļotas 3.8. tabulā.

3.8. tabula

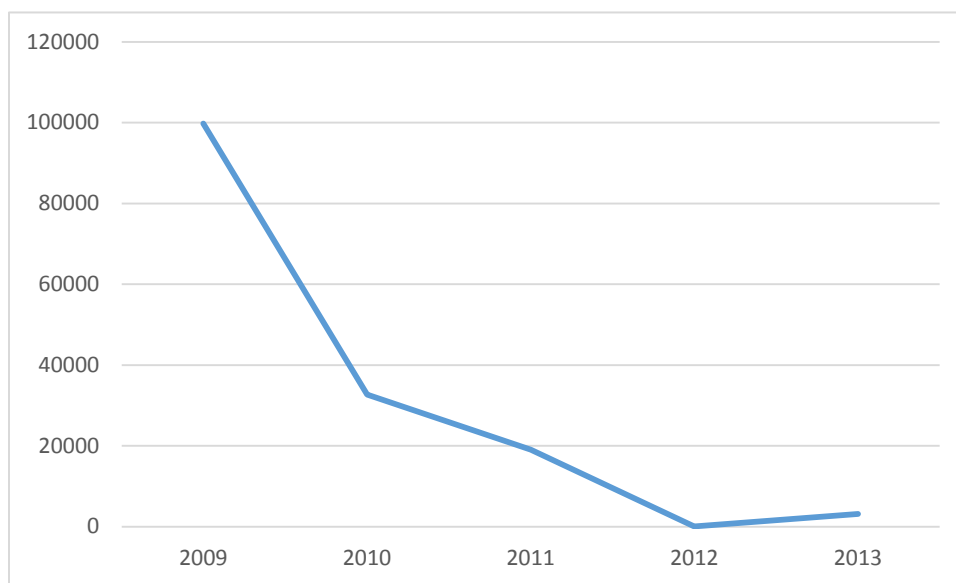
Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” uzņēmuma ienākuma nodokļa maksājumi un procentu likmes 2009. – 2013.g. [30; 35]

Nodokļa veids	2009	2010	2011	2012	2013
Uzņēmumu ienākuma nodoklis (LVL)	99785	32659	19056	60	3101
Uzņēmuma ienākuma nodokļa likme (%)	15	15	15	15	15

Tā kā analizējamā periodā uzņēmuma ienākuma likme nav mainījies un ir saglabājusies 15% lielumā, tad tas nozīmē, ka nodokļa maksājumus nevar attiecināt uz procentu likmes izmaiņām. Nodokļu maksājuma izmaiņas galvenokārt ietekmē apliekamais ienākums, savukārt apliekamais ienākums ir atkarīgs no uzņēmumā veiktajām darbībām.

2009.gadā nodokļu maksājumi par UIN bija 99785 LVL. 2010.gadā samazinoties neto apgrozījumam, samazinājās arī UIN par 67,27%. Lai gan neto apgrozījums pārējos gados ir pieaudzis, līdz 2012.gadam nodokļu maksājumi ir samazinājušies, izņemot 2013.gadu, kad

apgrozījums ir vislielākais no analizējamā laika perioda, un uzņēmuma ienākuma nodoklī samaksātie maksājumi arī ir palielinājušies.

3.6. att. Uzņēmuma ienākuma nodokļu maksājumi SIA „Optometrijas centrs” 2009. – 2013.g. [35]

Tāpat kā pārējiem analizētajiem nodokļu maksājumiem arī uzņēmuma ienākuma nodokļa maksājumi 2010.gadā strauji kritās. Turpmākos gadus tie ir samazinājušies, bet 2013.gadā ir vērojams neliels pieaugums.

Lai sapratu, kā veidojas uzņēmuma ienākuma nodoklis, darba autore izpētīja uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” uzņēmuma ienākuma deklarāciju par 2013.gadu (5. pielikums). Tajā parādās apliekamie ienākumi, kā arī darījumi, kuri apliekamo ienākumu palielina un samazina.

2013.gadā uzņēmumam SIA „Optometrijas centrs” peļņa pirms nodokļiem bija 1268437 LVL lielumā. No šīs peļņas tiek atskaitīti ar saimniecisko darbību nesaistītie izdevumi un tiek iegūts apliekamais ienākums 1281110 LVL lielumā. Apliekamais ienākums tiek palielināts ar tādiem darījumiem kā pamatlīdzekļu nolietojums un norakstīto materiālo ieguldījumu vērtība, soda naudām, līgumsodiem, nokavējumu naudām, 60% no reprezentācijas izdevumiem un uzkrājumi atvaļinājumiem. Līdz ar to apliekamais ienākums pēc šīm darbībām pieaug par 134394 LVL. Apliekamais ienākums tiek samazināts ar šādām darbībām: pamatlīdzekļu nolietojumu un norakstāmo nemateriālo vērtību summu, uzkrājumu un rezervju samazinājumu, nefinanšu uzņēmumiem izsniegtā kredīta gada vidējās svērtās procentu likmes un pirmstaksācijas periodu nesadalītās peļņas reizinājuma summa, dividenžu summa, kas saņemta no citiem maksātājiem,

iepriekšējā gada ienākumi, pārvērtēšanas rezerves samazinājums. Apliekamais ienākums tiek samazināts par 1601911 LVL. Var redzēt, ka darbības, kas samazina apliekamo ienākumu uzņēmumā SIA „Optometrijas centrs” ir krietni lielākas par apliekamo ienākuma palielinošiem darījumiem. Apliekamais ienākums uzņēmumam 2013.gadā bija -186407 LVL. Piemērojot nodokļa atvieglojumu, apliekamais ienākums ir 0. Zaudējumu summa, kas segta pārnesto zaudējumus citam nodokļu maksātājam ir 186407 LVL lielumā. Koriģējot apliekamo ienākumu, tas ir 0. Uzņēmumam tiek aprēķināti taksācijas periodam avansa summa 3101 LVL apmērā. Nodokļa parēķina gala rezultātā uzņēmums SIA „Optometrijas centrs” par uzņēmuma ienākuma nodokli samaksāja 2013.gadā 3101 LVL.

Uzņēmuma nodokļu slogs uzņēmuma ienākuma nodoklim 2013.gadā ir 0,06%, šis rādītājs vērtējams kā zems. Attiecībā uz šo nodokli, izanalizējot SIA “Optometrijas centrs” radītājus, var secināt, ka nodokļu slogs ir salīdzinoši zems un lielas izmaiņas saistībā ar šo nodokli nav nepieciešamas. Apskatot uzņēmuma ienākuma nodokli, var secināt, ka uzņēmumam apliekamo ienākumu lielākā mērā ietekmē darījumi, kuri samazina uzņēmuma ienākuma nodokļa apliekamo ienākumu. Izmaiņas nodokļu maksājumos izraisa tas, ka uzņēmums pārnes vai samazina apliekamo ienākumu par uzņēmumu grupā pārnestajām zaudējumu summām.

Secinājumi

Balstoties uz darbā veikto pētījumu, darba autore izvirza sekojošus secinājumus.

1. Nodokļi ir valsts viena no galvenajām svirām, ar kuras palīdzību valsts spēj regulēt dažādus ekonomiskos procesus. Šobrīd nav vienota viedokļa par to, kādai ir jābūt nodokļu sistēmai Latvijā.
2. 2010.gadā valsts krīzes ietekmē palielina iedzīvotāju ienākuma nodokli no 23% uz 26%, valsts budžeta ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa palielinās par 6,65%.
3. 2011.gadā tiek palielināta pievienotās vērtības nodokļa likme 21% par vienu procentpunktu, šīs izmaiņas izraisīja valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu no pievienotās vērtības nodokļa palielinājumu par 16,17%, salīdzinot ar 2010.gadu. Palielinot valsts sociālās obligātās apdrošināšanas iemaksu likmi darba ņēmējam no 9% uz 11%, ieņēmumi no tiem budžetā palielinās par 11,38%.
4. Valsts budžeta lielāko ieņēmumu daļu sastāda nodokļu maksājumi, 2014.gadā tie bija 78,21% no visiem valsts budžeta ieņēmumiem. Vislielākie nodokļu ieņēmumi ir no tiešajiem nodokļiem, tie sastāda 16,2% no IKP.
5. 2014.gadā valdība samazina nodokļu slogu nodarbinātības nodokļiem. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas samazina kopā par vienu procentpunktu, tomēr ieņēmumi no obligātajām iemaksām palielinās par 2,45%. Iedzīvotāju ienākuma likme tiek samazināta par vienu procentpunktu līdz 24%, bet arī šis samazinājums valsts budžetā palielināja ieņēmumus no iedzīvotāju ienākuma nodokļa par 4,39%. Ieņēmumu palielinājums no šiem nodokļiem ir skaidrojams ar to, ka Latvijā pieaug nodarbinātības līmenis, kā arī palielinās darba samaksa. Kopumā ieņēmumi no nodarbinātības nodokļiem salīdzinot ar 2013.gadu ir palielinājušies par 3,2%.
6. Lielākos nodokļu maksājumus valsts budžets saņem no nodarbinātības nodokļiem, tie sastāda 50,3% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem. Patēriņa nodokļi aizņem 34,9% no kopējiem ieņēmumiem, pārējie ienākumi ir no kapitāla nodokļiem – 8,2% un resursu nodokļiem – 6,6%.
7. Izpētot kopējo nodokļu slogu valstīs, var secināt, ka salīdzinot ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm, Latvijai ir viens no zemākajiem nodokļu slogiem. 2013.gadā Latvijai bija 35,9% no IKP liels nodokļu slogs, kas bija zemāks par vidējo ES (41,1%). Arī salīdzinot ar Baltijas valstīm Latvijai ir zemākais rādītājs, jo Lietuvai tas bija 43,1%

un Igaunijai 49,4%. 2014.gadā nodokļu slogs Latvijā ir vēl vairāk samazinājies, tas bija 27,9% apmērā no IKP.

8. Skatoties uz kopējo nodokļu slogu Latvijā varētu secināt, ka saistībā ar nodokļu sistēmu viss ir kārtībā, bet reālā situācija parāda to, ka pēc nodokļa sloga uz darbaspēka izmaksām Latvija atrodas salīdzinoši augtā pozīcijā starp Eiropas Savienības dalībvalstīm. Pēc nodokļa sloga uz darbaspēka izmaksām Latvija ar 41,1% no IKP ierindojas 8.vietā starp Eiropas Savienības dalībvalstīm. Šobrīd tā ir aktuāla problēma valstī, jo uzņēmējiem ir liels nodokļu slogs saistībā ar darbaspēku.
9. Galvenie valsts regulējošie instrumenti nodokļu sistēmā ir nodokļu subjekts, nodokļu objekts, nodokļu likmes un nodokļu atvieglojumi. Valsts var regulēt nodokļu sistēmu, izmantojot dažādus šos nodokļa elementus.
10. Latvijas optikas biznesa sadalījumu var vērtēt kā sarežģītu, jo nevar viennozīmīgi salīdzināt dažādu uzņēmumu rādītājus, jo vairākiem uzņēmumiem ir vienādi īpašnieki. Tāpēc ir jānodala dažādas uzņēmumu grupas, kurām ir vieni īpašnieki, lai varētu objektīvi salīdzināt ar citiem optikas uzņēmumiem.
11. Uzņēmēji ir ieinteresēti nodokļu likumu grozījumos, kuri paredz apliekamās bāzes samazinājumu, jo rezultātā maksājamais nodoklis ir mazāks.
12. Latvijā nodokļu sistēma ir balstīta uz horizontālā taisnīguma principa, tas nozīmē, ka nodokļu maksātājiem ar līdzīgu pirktspēju tiek uzlikts vienāds nodokļu slogs, izmantojot proporcionālās jeb nemainīgās nodokļu likmes.
13. Latvijas optikas bizness sastādīja 2013.gadā 0,32% no iekšzemes kopprodukta. Latvijā viens iedzīvotājs 2013.gadā tērēja apmēram 10,87 EUR gadā par optikas precēm un pakalpojumiem.
14. Latvijā optikas jomā 2013.gadā darbojās 68 uzņēmumi, kuriem piederēja 202 veikali. No 2009. līdz 2013.gadam optikas bizness Latvijā ir pakāpeniski attīstījies, uz to norāda gan uzņēmumu, gan veikalu skaita palielinājums. Pēdējos gados ir vērojams optikas biznesa pieaugums, bet attīstības temps ir lēnāks nekā iepriekšējos gados, līdz ar to var teikt, ka Latvijai pietiek ar esošajiem optikas uzņēmumiem tirgū.
15. 2013.gadā optikas bizness aizņēma 0,32% no Latvijas iekšzemes kopprodukta. Viens cilvēks Latvijā 2013.gadā optikas precēm un pakalpojumiem gadā tērēja aptuveni 10,87 EUR. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem iedzīvotāju pirktspēja ir augusi, līdz ar to cilvēki vairāk tērē optikas precēm un pakalpojumiem.

16. Latvijā kā nepārprotams līderis optikas biznesā ir uzņēmums SIA „Optometrijas centrs”. Tā apgrozījums 2013.gadā sasniedza 5751476,62 LVL apjomu un tas krietni pārsniedz citu uzņēmumu apgrozījumus, tas aizņem lielāko daļu optikas tirgus Latvijā. Uzņēmumam pieder tādas veikalu ķēdes kā Pasaules optika, OptiO un Vision Express. Uzņēmums nodarbojas gan ar mazumtirdzniecību, gan vairumtirdzniecību, tāpēc visi rādītāji ir krietni lielāki par citiem uzņēmumiem Latvijā.
17. Lielākie uzņēmumi Latvijas optikas biznesa tirgū, aiz uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs”, ir SIA „Briļļu nams”, SIA „Optikas pakalpojumi”, SIA „Libleina”, SIA „Cobergs”, SIA „Oftamoloģijas sabiedrība Grund-Opt”, SIA „Hensen”, SIA „Oda optika”. Pēc apgrozījuma lieluma uzņēmumi iedalās 3 nosacītās grupā – pirmajā grupā ir uzņēmums SIA „Optometrijas centrs”, kurš izvirzās vadībā pēc visiem rādītājiem un tam nav lielu konkurentu Latvijā un tuvākajā nākotnē nebūs, otrajā grupā ir uzņēmums SIA „Briļļu nams” un SIA „Optikas pakalpojumi”, pēdējos gados abi uzņēmumi uzrāda labus finanšu rādītājus un abi konkurē savā starpā, trešajā grupā ietilpst pārējie apskatītie uzņēmumi, kuri atpaliek no augstāk minētajiem apgrozījuma ziņā, un tie konkurē savā starpā.
18. Optikas biznesu galvenokārt ietekmē septiņi nodokļi un viena nodeva. Tie ir valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, iedzīvotāju ienākuma nodoklis, pievienotās vērtības nodoklis, uzņēmuma ienākuma nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis, dabas resursu nodoklis, ievadmuitas nodoklis, kā arī riska nodeva. Optikas uzņēmumi ir nodokļu maksātāji un tiem nav īpašas specifiskas saistības ar nodokļu veidiem. Tāpat kā citi uzņēmumi Latvijā, tiem ir attiecīgi jāmaksā valsts noteiktie nodokļi, kuri attiecināmi uz uzņēmējdarbību. Vienīgā specifika optikas uzņēmumiem ir saistība ar pievienotās vērtības nodokli, jo optikas preces ir pieskaitāmas pie medicīniskajām precēm un tām tiek piemērota samazinātā PVN likme, tāpat arī ārsta pakalpojumi netiek aplikti ar pievienotās vērtības nodokli.
19. Uzņēmums 2013.gadā kopā par nodokļiem valsts budžetā samaksāja 809504 LVL. Liels īpatsvars uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” kopējos samaksātajos nodokļos ir nodarbinātības nodokļiem – tie sastāda 58,67% no visiem nodokļu maksājumiem, pievienotās vērtības nodokļiem un uzņēmuma ienākuma nodoklim.
20. Valsts sociālās obligātās iemaksas tieši ietekmē uzņēmuma peļņu, tāpēc samazinot darba devējam nodokļa likmi par pus procentpunktu 2013.gadā, uzņēmumam SIA

„Optometrijas centrs” ļautu iegūt par 0,38% lielāku tīro peļņu. Šī nodokļa likmju izmaiņas tieši skar uzņēmējdarbību, tāpēc samazinot to ir iespējams samazināt nodokļu slogu uzņēmējdarbībai. Samazinot darba devēja procentu likmi par pusprocentu, uzņēmuma slogs samazinās par 1,96 procentu punktiem.

21. Piemērojot atvieglojumu par apgādājamo 2013.gadā 2015.gada lielumā – 165 EUR (115,96 LVL), apliekamā bāze samazinātos par 2,87% un samaksātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis uzņēmumam SIA „Optometrijas centrs” samazinātos par 4968,84 LVL. Nodokļu slogs par iedzīvotāju ienākuma nodokli samazinātos par 0,10 procentu punktiem. Šīs izmaiņas ietekmēs nodarbinātos un viņu darba samaksa palielinātos par 9,83 LVL.
22. Samazinot 2013.gadā samazināto PVN likmi 12% par diviem procentu punktiem, uzņēmums SIA „Optometrijas centrs” par PVN samaksātu par 97961,68 LVL mazāku summu un tas ļautu palielināt naudas līdzekļus uzņēmumā vairāk kā divas reizes. Arī nodokļu slogs samazinot PVN samazināto likmi par 2 procentu punktiem, samazinātos par 2,99 procentu punktiem.
23. Uzņēmumam SIA „Optometrijas centrs” peļņa pirms nodokļiem 2013.gadā bija 12868437 LVL, veicot dažādas darbības ar uzņēmuma ienākuma nodokli apliekamais ienākums tiek koriģēts un var redzēt, ka darījumi, kuri samazina apliekamo ienākumu ir krietni lielāki par darījumiem, kuri palielina apliekamo ienākumu. Uzņēmums par uzņēmuma ienākuma nodokli 2013.gadā samaksā avansa summu 3101 LVL apmērā. Saistībā ar šo nodokli, var teikt, ka uzņēmumam ir daudz iespēju kā var samazināt apliekamo ienākumu un panākt, ka uzņēmuma ienākuma nodoklī samaksā mazāku summu. Uzņēmuma ienākuma nodokļu slogs ir salīdzinoši zems – 0,06% 2013.gadā, tāpēc var secināt, ka šis nodoklis ietekmē uzņēmuma mazākā mērā.

Priekšlikumi

Balstoties uz darbā atklātajām problēmām un veikto analīzi, darba autore izvirza sekojošus priekšlikumus.

1. Finanšu ministrijai būtu jāpārdomā valsts sociālo apdrošināšanas obligāto iemaksu lielums, un jāiesniedz valdībai priekšlikums par sociālās likmes darba devējiem vēl lielāku samazināšanu, piemēram, vēl par pus procentu punktu. Tā kā sociālās obligātās iemaksas tieši iekļaujas uzņēmuma izmaksās, tad tas varētu būt viens no risinājumiem kā mazināt nodokļu slogu uzņēmējdarbībai. Līdz ar to samazinātos nodokļu slogs arī optikas uzņēmumiem Latvijā.
2. Lai sniegtu atbalstu uzņēmējiem un optikas biznesam Latvijā valdībai būtu jāturpina iesākto nodokļu samazināšanas politiku attiecībā uz nodarbinātības nodokļiem. Būtu nepieciešams veikt izmaiņas iedzīvotāja ienākuma nodokļa apliekamajai bāzei, palielinot atvieglojumu apgādājamiem, tādējādi palielinot darbinieku reālo algu. Šīs izmaiņas neietekmēs tieši uzņēmumu peļņu, bet tās samazinās nodokļu slogu uzņēmumiem, palielinās iedzīvotāju pirktspēju, līdz ar to ieņēmumi uzņēmumiem vidējā termiņā un ilgtermiņā varētu palielināties.
3. Salīdzinot ar citām Baltijas valstīm, Latvijai ir vislielākā samazinātā PVN likme, tāpēc vajadzētu piekopt kaimiņvalstu nodokļu politiku attiecībā uz PVN. Darba autore ieteiktu valdībai izskatīt tādu piedāvājumu kā – samazināt pievienotās vērtības samazināto likmi no 12% uz 10%. Tas samazinātu naudas plūsmu uzņēmumiem un tiem būtu nepieciešami mazāki līdzekļi pievienotās vērtības nodokļa nomaksai un ietaupītos līdzekļus uzņēmumi varētu novirzīt savai attīstībai. Tas sniegtu atbalstu optikas jomā strādājošiem uzņēmumiem.

Analizējot augstāk minētos priekšlikumus, ja tie tiktu izpildīti, tad nodokļu slogs uzņēmējdarbībai tiktu samazināts, tas veicinātu uzņēmējdarbības attīstību Latvijā. Latvija kļūtu par pievilcīgāku vietu uzņēmējdarbībai un uzņēmumi spētu piesaistīt ārzemju investīcijas.

Izmantotā literatūra un avoti

1. LR likums *Par iedzīvotāju ienākumu nodokli*. LR AP un Valdības Ziņotājs, Nr. 22/23, 10.06.1993. <http://likumi.lv/doc.php?id=56880>
2. LR likums *Par pievienotās vērtības nodokli*. LR Saeima un Valdības Ziņotājs, Nr. 9, 11.05.1995. <http://likumi.lv/doc.php?id=34443>
3. LR likums *Par uzņēmuma ienākumu nodokli*. LR Saeima un Valdības Ziņotājs, Nr. 7, 13.04.1995. <http://likumi.lv/doc.php?id=34094>
4. LR likums *Par valsts sociālo apdrošināšanu*. LR Saeima un Valdības Ziņotājs, Nr. 22, 27.11.1997. <http://likumi.lv/doc.php?id=45466>
5. LR likums *Par nekustamā īpašuma nodokli*. LR Saeima un Valdības Ziņotājs, Nr. 145/147 (860/862), 17.06.1997. <http://likumi.lv/doc.php?id=43913>
6. LR MK rīkojums Nr. 380 *Par Pamatnostādņem nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 88 (2853), 12.06.2003 <http://likumi.lv/doc.php?id=76127>
7. Eiropas Savienības Statistikas birojs. Pieejams: <http://ec.europa.eu/> (skatīts 18.05.2015)
8. **Joppe A.** *Nodokļu administrēšanas pilnveidošana*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008. 95 lpp.
9. **Kavale L., Joppe A.** *Nodokļu politikas administrēšanas pamati*. – Rīga: SIA „Latgales druka”, 2008. 78 lpp.
10. **Ketners K., Lukašina O.** *Nodokļi Eiropas Savienībā un Latvijā*. Rīga: Merkūrijs LAT, 2008. 237 lpp.
11. **Ketners K.** *Nodokļu optimizācijas principi*. – Rīga: Merkūrijs LAT, 2008. 116 lpp.
12. **Ketners K., Titova S.** *Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē/ Banku augstskola*. – Rīga: Banku augstskola, 2009. 128 lpp.
13. **Ketners K., Titova S.** *Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē, 2.izdevums./Banku augstskola*. – Rīga: Banku augstskola, 2003. 244 lpp.
14. **Ketners K.** *Nodokļu teorijas pamati*. Rīga: RTU izdevniecība, 2006. 171 lpp.
15. **Kodoliņa – Miglāne I.** *Nodokļi Latvijā pēc iestāšanās Eiropas Savienībā*. – Rīga: „Biznesa augstskola Turība”, 2005. 103 lpp.
16. **Krēsliņš K.** *Ekonomikas un finanšu vārdnīca*. – Rīga: Norden AB, 2003. 514 lpp.
17. **Lukašina O.** *Nodokļi Latvijā*. Rīga: Merkūrijas LAT, 2003. 263 lpp.
18. **Medne A.** *Nodokļi Latvijā*. – Rīga: „Biznesa augstskola Turība”, 2012. 118 lpp.

19. **Orehova A.** *Dažādu nodokļu grupu ietekme uz uzņēmējdarbību.* Grām.: Ekonomikas un vadības zinību attīstības problēmas, Zinātniskie raksti, 628.sējums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000. 130 lpp. 81.lpp.
20. **Sproģe I.** *Nodokļu politika ekonomikas attīstības mainīgajos apstākļos.* Rīga: Latvijas Universitāte, 2011. 115 lpp.
21. **Sproģe I.** *Nodokļi uzņēmējdarbībā.* Grām.: Ekonomikas un vadības zinību attīstības problēmas, Zinātniskie raksti, 628.sējums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000. 130 lpp. 101.lpp.
22. **Škapars R., Šumilo E., Dunskas red.** *Nodokļu politikas tiesiskie un ekonomiskie aspekti un to ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā.* Monogrāfija – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 232 lpp.
23. Ekonomikas ministrija. *Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību.* Rīga: LR Ekonomikas ministrija, 2014.gada decembris – 157 lpp.
Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf (skatīts 18.05.2015)
24. Ekonomikas prognožu centrs. *Nodarbinātība un nodokļu politika.* Ekspertīze, 3.nodevums. Rīga 2011. 48 lpp. Pieejams:
http://www.lbas.lv/upload/stuff/201202/nodarbinatiba_un_nodoklu_politika_2011_11.pdf
(skatīts 18.05.2015)
25. FHC Baltic juridiskā biroja mājaslapa. *Nodokļu sistēma Latvijā.* Pieejams:
<http://www.juridiskie-pakalpojumi-gramatvediba.lv/list2/latvijas-nodoklu-sistema/>
(skatīts 18.05.2015)
26. **Kajaks J.** *Pētījums par ekonomisko un sociālo situāciju Baltijas valstīs: Latvija.* Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja. 2013. 20 lpp.
Pieejams: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-30-12-151-lv-c.pdf> (skatīts 18.05.2015)
27. *Latvijas nodokļu sistēma. 2011.* Pieejams: <http://balticexport.com/?article=latvijas-nodoklu-sistema&lang=lv> (skatīts 18.05.2015)
28. Likuma „Par valsts budžetu 2014.gadam” paskaidrojumi. Ieņēmumu analīze. Pieejams:
http://www.fm.gov.lv/files/valstsbudzets/budzetapaskaidrojumi/FMPask_G_270114_bud2014.pdf (skatīts 18.05.2015)

29. **Movsisjana A.** *Ekonomikas pulss 2013 Latvijā: Latvijas konkurētspēja ir atkarīga no nodokļu politikas un investīcijām transporta sektorā.* Pieejams: <http://www.kpmg.com/LV/lv/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Publicationseries/Documents/Latvijas%20konkur%C4%93tsp%C4%93ja%20ir%20atkar%C4%ABga%20no%20nodok%C4%BCu%20politikas%20un%20invest%C4%ABcij%C4%81m%20transporta%20sektor%C4%81.pdf> (skatīts 18.05.2015)
30. *Nodokļu likmes 2015.* Pieejams: http://www.ifinances.lv/lat/nodoklu_likmes_2011 (skatīts 18.05.2015)
31. *Paying Taxes 2014: The global picture A comparison of tax systems in 189 economies worldwide.* Pieejams: <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/assets/pwc-paying-taxes-2014.pdf> (skatīts 18.05.2015)
32. Uzņēmuma KPMG mājaslapa. *Corporate tax rates table.* Pieejams: <http://www.kpmg.com/Global/en/services/Tax/tax-tools-and-resources/Pages/corporate-tax-rates-table.aspx> (skatīts 18.05.2015)
33. Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapa. *Nodokļu ieņēmumi.*
Pieejams: <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=7252&hl=1&IzveleId=7122> (skatīts 18.05.2015)
34. Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” nepublicētie dati. *Gadu pārskatu apkopojumi par Latvijas optikas uzņēmumiem 2009. – 2011.g.*
35. Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” nepublicētie dati. *Gada pārskati, vadības ziņojumi 2009. – 2013.g.*

Pielikumi

1. pielikums

Valsts konsolidētā kopbudžeta faktiski iekasētie ieņēmumi 2009. – 2014.gads (tūkst. LVL) [34]

Maksājuma nosaukums	2010	2011	2012	2013	2014
Ieņēmumi no juridisko personu ienākuma nodokļa	112 175,80	196 076,00	243 869,00	254 759,80	249 381,07
Pievienotās vērtības nodoklis	825 247,20	958 653,70	1 116 598,70	1 171 436,90	1 267 655,24
Akcīzes nodoklis - kopā	458 058,20	481 524,50	494 661,60	513 710,10	526 115,98
Azartspēļu un izložu nodoklis	11 622,00	12 239,90	14 986,60	15 723,90	16 299,29
Vieglo automobiļu un motociklu nodoklis	3 551,70	5 451,10	6 260,10	6 973,60	7 865,50
Elektroenerģijas nodoklis	667,20	869,80	914,70	718,20	1 222,04
Transportlīdzekļu nodoklis		44 174,50	47 566,20	50 569,90	51 658,98
Uzņēmuma vieglo transportlīdzekļu nodoklis		12 136,40	11 748,10	14 615,70	13 502,48
Subsidētās elektroenerģijas nodoklis					17 553,58
Muitas nodoklis	17 267,80	20 868,20	22 430,00	19 375,10	25 045,97
Ieņēmumi no Latvijas Bankas maksājuma	11 159,00	3 563,00	4 805,10	5 094,20	6 219,60
Ieņēmumi no dividendēm	108 118,00	115 509,60	128 345,20	117 320,20	96 991,94
Ieņēmumi no valstij piederošo siltumnīcefekta gāzu emisijas vienību tirdzniecības	36 985,10				0,00
Valsts nodevas un kancelejas nodevas	88 372,10	68 957,80	80 788,70	95 225,50	102 819,45
Naudas sodi un sankcijas	10 008,60	13 775,50	15 075,40	14 792,90	15 565,84
Pārējie nodokļu ieņēmumi	15 765,10	27 744,70	79 162,60	40 947,90	23 041,85
Valsts pamatbudžets - kopā (bez DRN un IIN)	1698997,80	1961544,70	2267212,00	2 321 263,90	2 420 938,82
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	1 157 447,90	1 289 128,30	1 399 355,70	1 529 886,90	1 567 733,36
Dabas resursu nodoklis	8 757,60	10 378,90	12 274,50	13 411,40	14 128,82
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	777 643,60	789 859,40	871 423,60	934 813,30	975 898,45
Patentmaksas	65,00	102,80			0,00
Mikrouzņēmuma nodoklis	26,40	9 142,70			0,00
VID administrējamie ieņēmumi - kopā	3 642 938,30	4 060 156,80	4 550 265,80	4 799 375,50	4 978 699,45

2. pielikums

Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” PVN deklarācija 2013.g. [36]

		PVN (12%)	PVN (10%)
KOĒĒJĀ DARĪJUMU VĒRTĪBA (LVL), no tās:	40	5577344,05	5577344,05
Ar PVN standartlikmi apliekamie darījumi	41	1169415,20	1169415,20
Iekšzemē veiktie darījumi, par kuriem nodokli maksā preču vai pakalpojumu saņēmējs	41(1)		
Ar PVN samazināto likmi apliekamie darījumi	42	3080667,89	3080667,89
Ar PVN 0 % likmi apliekamie darījumi, tai skaitā:	43	1205859,19	1205859,19
darījumi, kas veikti brīvostās un SEZ	44		
uz ES dalībvalstīm piegādātās preces	45	1205859,19	1205859,19
ārpuskopienas preču piegādes muitas noliktavās un brīvajās zonās	46		
uz ES dalībvalstīm piegādātie jaunie transportlīdzekļi	47		
par sniegtajiem pakalpojumiem	48		
eksportētās preces	48(1)	27493,69	27493,69
Citās valstīs veiktie darījumi	48(2)	75797,70	75797,70
Ar PVN neapliekamie darījumi	49	121401,77	121401,77
No ES dalībvalstīm saņemtās preces un pakalpojumi (standartlikme)	50	486390,57	486390,57
No ES dalībvalstīm saņemtās preces (samazinātā likme)	51	1816507,95	1816507,95
APRĒĶINĀTAIS PVN (LVL):			
Ar PVN standartlikmi apliekamiem darījumiem	52	284104,37	284104,37
Ar PVN samazināto likmi apliekamiem darījumiem	53	369785,77	<u>308154,81</u>
Par saņemtajiem pakalpojumiem	54		
Ar PVN standartlikmi apliekamām precēm un pakalpojumiem, kas saņemti no ES dalībvalstīm	55	102193,76	102193,76
Ar PVN samazināto likmi apliekamām precēm, kas saņemtas no ES dalībvalstīm	56	217984,32	<u>181653,60</u>
PVN SUMMA PAR SAŅEMTAJĀM PRECĒM UN PAKALPOJUMIEM (LVL), no tās:	60	674354,96	674354,96
Par importētajām precēm	61	30809,69	30809,69
Par precēm un pakalpojumiem iekšzemē	62	323367,19	323367,19
Aprēķinātā PVN summa saskaņā ar likuma 92.panta pirmās daļas 4.punktu (izņemot 64.rindu)	63		
Aprēķinātā PVN summa par precēm un pakalpojumiem, kas saņemti no ES dalībvalstīm	64	320178,08	320178,08
Lauksaimniekiem izmaksātā kompensācija	65		
PVN summa, kas nav atskaitāma kā priekšnodoklis	66	1808,05	1808,05
Korekcijas	iepriekšējos taksācijas periodos samaksai valsts budžetā aprēķinātā nodokļa samazinājums	67	52775,60

	iepriekšējos taksācijas periodos atskaitītā priekšnodokļa samazinājums	57		
KOPSUMMA	priekšnodoklis	(P)	725322,51	725322,51
	aprēķinātais nodoklis	(S)	974068,22	876106,54
No valsts budžeta atmaksājamā nodokļa summa vai uz nākamo taksācijas periodu attiecināmā nodokļa summa, ja $P > S$		70		
Valsts budžetā maksājamā nodokļa summa, ja $P < S$		80	248745,71	<u>150784,03</u>

3. pielikums

Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” naudas plūsma 2013.gadā [36]

Pamatdarbības naudas plūsma		
1. Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un ienākuma nodokļiem		1268437
	Korekcijas:	
	pamatlīdzekļu nolietojums	113470
	pamatlīdzekļu izslēgšanas rezultāts	1281
	uzkrājumu veidošana	17713
	pārējie procentu ieņēmumi un tml. ieņēmumi	25300
	ilgtermiņa finanšu ieguldījumu un īstermiņa vērtspapīru vērtības norakstīšana	1831
	procentu maksājumi un tml. izmaksas	133430
2. Peļņa vai zaudējumi pirms apgrozāmo līdzekļu un īstermiņa saistību atlikumu izmaiņu ietekmes korekcijām		1508300
	Korekcijas:	
	debitoru parādu atlikumu pieaugums	86795
	krājumu atlikumu pieaugums	170623
	piegādātājiem, darbuzņēmējiem un pārējiem kreditoriem maksājamo parādu atlikumu pieaugums	1170341
3. Bruto pamatlīdzekļu naudas plūsma		80541
4. Izdevumi procentu maksājumiem		138520
5. Izdevumi uzņēmuma ienākuma maksājumiem/ ieņēmumi no uzņēmuma ienākuma nodokļa atmaksas		3110
	<i>Pamatdarbības neto naudas plūsma</i>	-61089
Ieguldīšanas darbības naudas plūsma		
	Pamatlīdzekļu un nemateriālo ieguldījumu iegāde	145559
	Ieņēmumi no pamatlīdzekļu un nemateriālo ieguldījumu pārdošanas	2927
	Izsniegtie aizdevumi	4800
	Saņemtie procenti	705
	<i>Ieguldīšanas darbības naudas plūsma</i>	-146727
Finansēšanas darbības naudas plūsma		
	Saņemtie aizņēmumi	5246842
	Izdevumi aizņēmumu atmaksāšanai	5074027
	Izdevumi nomāta pamatlīdzekļa izpirkumam	7399
	<i>Finansēšanas darbības neto naudas plūsma</i>	165416
Nauda un tās ekvivalentu neto pieaugums/ (samazinājums)		-42400
Nauda un tās ekvivalenti perioda sākumā		112849
Nauda un tās ekvivalenti perioda beigās		70449

4. pielikums

Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” peļņas un zaudējumu aprēķins 2013.gadā (LVL) [36]

		2013	2013 DD=23,09%
1	Neto apgrozījums	5094398	5094398,00
2	Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	2908416	2903671,07
3	Bruto peļņa vai zaudējumi	2185982	2190726,94
4	Pārdošanas izmaksas	1646099	1646099,00
5	Administrācijas izmaksas	825315	825315,00
6	Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	1701739	1701739,00
7	Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	33783	33783,00
8	Pārējie procentu ieņēmumi	25300	25300,00
9	Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	139387	139387,00
10	Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	1268437	1273181,94
11	Uzņēmuma ienākuma nodoklis	3657	3657,00
12	Atliktais nodoklis	444	444,00
13	Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem	1264336	1269080,94

5. pielikums

Uzņēmuma SIA „Optometrijas centrs” uzņēmuma ienākuma 2013.gada deklarācija [33]

I. Uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāja apliekamais ienākums	
1. Taksācijas perioda peļņa (zaudējumi) pirms nodokļa aprēķināšanas	1268437
2. Ar saimniecisko darbību nesaistītie izdevumi, tai skaitā:	12673
2.1. piemērojot koeficientu 1,5	12673
2.2. nepiemērojot koeficientu 1,5	0
3. Apliekamais ienākums (zaudējumi)	1281110
II. Apliekamā ienākuma (zaudējumu) palielināšana (samazināšana)	
4. Gada pārskatā norādītā pamatlīdzekļu nolietojuma un norakstīto nemateriālo ieguldījumu vērtību summa	113469
5. Soda naudām, līgumsodiem un naudas sodiem izmantotā summa, kā arī nokavējuma naudas un citu soda sankciju summa	406
8. 60% no reprezentācijas izdevumiem izmantotās summas	2804
35. Citas apliekamo ienākumu palielinošas summas saskaņā ar normatīvajiem aktiem, tai skaitā:	17715
35.1 Uzkrājumi atvaļinājumiem	17715
36. Apliekamā ienākuma (zaudējumu) kopējā palielināšanas (samazināšanas) summa	134394
III. Apliekamā ienākuma (zaudējumu) samazināšana (palielināšana)	
37. Pamatlīdzekļu nolietojuma un norakstāmo nemateriālo ieguldījumu vērtības summa	115195
43. Uzkrājumu un rezervju samazinājuma summa salīdzinājumā ar iepriekšējo taksācijas periodu, ja šo uzkrājumu un rezervju veidošanas (palielinājuma) summas pirmstaksācijas periodos ir bijušas iekļautas apliekamajā ienākumā	10874
54. Aprēķinātā taksācijas periodā iekšzemes nefinanšu uzņēmumiem latos izsniegtās kredītu gada vidējās svērtās procentu likmes un pirmstaksācijas periodu nesadalītās peļņas reizinājuma summa	19906
60. Dividenžu summa, kas saņemama no citiem maksātājiem	1419438
63. Citas apliekamo ienākumu samazinošas summas saskaņā ar normatīvajiem aktiem, tai skaitā:	36498
63.1. 2012.gada ieņēmums	24380
63.2. Pārvērtēšanas rezerves samazinājums	12118
64. Apliekamā ienākuma (zaudējumu) kopējā samazināšanas (palielināšanas) summa	1601911
65. Apliekamais ienākums	-186407
70. Apliekamais ienākums pirms zaudējumu segšanas	0
72. Koriģētais apliekamais ienākums saskaņā ar likuma I un II nodaļu	186407

85. Nodokļa summa saskaņā ar likuma III nodaļu	0
86. Taksācijas periodam aprēķinātā nodokļa avansa summa	3101
87. Taksācijas periodā samaksātā nodokļa avansa summa	3101
88. Nodokļa aprēķina rezultāts	-3101
90. Atmaksa līdz	-3101

Bakalaura darbs „Nodokļu sistēmas ietekme uz optikas biznesu Latvijā” izstrādāts
LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Dagnija Lemeševska

(personiskais paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: profesore Dr. oec. Lūcija Kavale

(personiskais paraksts)

Recenzents: Prof. Dr. oec. Inese Vaidere

Darbs iesniegts: Akadēmisko studiju programmu dekanātā

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Zanda Nilendere

(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

prot. Nr.

Komisijas sekretāre: lektore M.ekon. Līga Leitāne

(personiskais paraksts)